

MATEO DRAGIČEVIĆ

OSVAJANJE
VOJNIH OBJEKATA
U ĐAKOVŠTINI

1991.

Đakovo, 17. rujna - 15. prosinca 2026.

NAKLADNIK: Muzej Đakovštine Đakovo

ZA NAKNADNIKA: Marina Božić, prof. hrv. j. i fil.

AUTOR IZLOŽBE: Mateo Dragičević. mag.hist.

AUTOR KATALOGA: Mateo Dragičević. mag.hist.

RECENZENTI: dr. sc. Ante Nazor, dr. sc. Davor Marijan

LEKTURA: Marina Božić, prof. hrv. j. i fil.

PRIJEVOD NA ENGLISKI JEZIK: Marina Veverec, mag. philol. angl. et mag. paed.

GRAFIČKO OBLIKOVANJE I TISAK: Hardy, Đakovo

REALIZACIJA: Milan Duvnjak, oec.

FOTOGRAFIJE I VIDEOZAPISI: Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata

INTERAKTIVNA IZVEDBA: Operative web, Đakovo

POSUDBA GRAĐE: Rudolf Đanić, Mirko Kajba, Mate Zorić, Zdenko Šarčević,
Muzej Slavonije, Muzej Grada Karlovca, Muzej policije, Udruga veterana 122. brigade HV

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI KATALOGA: Vizualni identitet izložbe

ISBN 978-953-7128-91-3

CIP

ZAHVALA

Mario Akmačić (Muzej policije), Marina Božić, Matko Dragičević, Rudolf Đanić, Željko Juriša (Muzej Grada Karlovca), Adam Kajba, Mirko Kajba, Ante Kuić, Mihael Sučić (Muzej Slavonije), Zdenko Šarčević, Mirko Štrk, Mate Zorić, Ivan Zubak

Viškovci, 1990./1991. (Mato Kelić, poginuo u obrani Vukovara 16. listopada 1991.)

Protutenkovske zapreke u ulici Vladimira Nazora, Đakovo, rujan 1991.

1. Uvod – Kriza SFRJ i preobrazba Jugoslavenske narodne armije

Povijest Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ) obilježio je Josip Broz Tito kao njen doživotni predsjednik, predsjednik predsjedništva Saveza komunista Jugoslavije i vrhovni zapovjednik oružanih snaga SFRJ, čiji je režim prožet totalitarnim i autokratskim elementima opstao trideset pet godina sve do njegove smrti. Kao lider Komunističke partije Jugoslavije do 1952. (kasnije Savez komunista Jugoslavije - SKJ), Tito je pojedinačno najviše pridonio stvaranju Jugoslavije i bio je najvažniji čimbenik njezine kohezije.¹ Njegovom smrću na površinu izlaze problemi koje je režim do tada različitim političkim alatima i represivnim metodama uspješno držao pod kontrolom ili neutralizirati. Problemi su prije svega bili političke i gospodarske prirode čiji se korijeni nalaze u različitim pogledima i modelima upravljanja zajedničke države na međurepubličkoj razini, ali i vanjskim utjecajima i sukobima koji su imali izravan utjecaj na gospodarstvo SFRJ, a naročito od kraja sedamdesetih godina 20. stoljeća. U političkom kontekstu početak osamdesetih godina obilježen je slabljenjem središnje vlasti, krizom Saveza Komunista, jačanjem nacionalizma i Kosovskom krizom, dok su gospodarski i društveni problemi prožeti vanjskim dugom, inflacijom, regionalnim gospodarskim razlikama, neučinkovitim samoupravnim sustavom, nestašicama, iseljavanjem radnika, pretvaranjem Jugoslavenske narodne armije (JNA) u političkog čimbenika i nepovjerenjem među narodima. Kriza se pojačava u drugoj polovici 1980-ih zbog rasta srpskog nacionalizma. Simboli tog nacionalističkog rasta su *Memorandum Srpske akademije nauka i umetnosti* 1986. i preustroj JNA pod nazivom *Jedinstvo* u razdoblju 1987. – 1990. godine. U *Memorandumu* srpski nacionalisti isticali su navodnu ugroženost Srba i srpstva u Jugoslaviji, posebice na Kosovu i u Hrvatskoj, dok je stvarni razlog bila težnja što većoj centralizaciji države i dominaciji Srbije nad ostalim jugoslavenskim republikama.² Preustrojem, *Jedinstvo* je nastojalo oslabiti utjecaj

1 Davor MARIJAN, *Slom Titove Armije: JNA i raspad Jugoslavije 1987. - 1992.*, 71.

2 Ante NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, Zagreb, 2011., 19.

1. Introduction: The SFRY Crisis and the Transformation of the Yugoslav People's Army

The history of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia (SFRY) was deeply marked by its president for life, Josip Broz Tito—chairman of the Presidency of the League of Communists of Yugoslavia, and supreme commander of the SFRY armed forces—whose regime, imbued with totalitarian and autocratic elements, endured for thirty-five years, until his death. As leader of the Communist Party of Yugoslavia (later the League of Communists of Yugoslavia, LCY) until 1952, Tito personally contributed more than anyone else to the creation of Yugoslavia and was the single most important factor in holding it together.¹ Following his death, the problems that the regime had until then successfully kept under control or neutralised through various political tools and repressive methods rose to the surface. These problems were primarily political and economic in nature, rooted in differing views and governance models within the common state at the inter-republic level, as well as in external influences and conflicts that directly impacted the SFRY economy, particularly from the late 1970s onward. Politically, the early 1980s were marked by the weakening of central government, the crisis of the League of Communists, the rise of nationalism, and the Kosovo crisis, while the economic and social problems were compounded by foreign debt, inflation, regional economic disparities, an ineffective self-management system, shortages, the emigration of workers, the transformation of the Yugoslav People's Army (JNA) into a political factor in its own right, and growing distrust among the peoples of Yugoslavia. The crisis deepened in the second half of the 1980s with the rise of Serbian nationalism. The symbols of this rise were the 1986 Memorandum of the Serbian Academy of Sciences and Arts (SANU) and the restructuring of the JNA, known as the "Unity" plan, carried out between 1987 and 1990. In the SANU Memorandum, Serbian nationalists claimed that the Serbian people and Serbdom were under threat, especially in Kosovo and Croatia, while the actual aim was the greatest possible centralisation of the state and

1 Davor MARIJAN, *Slom Titove Armije: JNA i raspad Jugoslavije 1987.-1992.*, p. 71.

republika u zapovijedanju TO,³ pa su republike nezakonito izbačene iz zapovjednog lanca u pogledu prava upravljanja TO, a uskraćena im je i ustavna obaveza da rukovode općenarodnim otporom na svom teritoriju u slučaju rata.⁴

Utjecaj nacionalizma najmnogoljudnije republike unutar SFRJ, Socijalističke Republike Srbije (u čijem su sastavu bile SAP Vojvodina i SAP Kosovo), ubrzo izlazi iz republičkih granica te se prelijeva u druge republike, a utječe i na preustroj JNA. Dotadašnja organizacija JNA podrazumijevala je šest armija, koliko je bilo i republika, iako njihove zone nadležnosti nisu bile u potpunosti istovjetne republičkim granicama, dok je od kraja 1988. JNA imala tri vojišta, odnosno tri vojne oblasti na kopnu (uz Vojnopomorsku oblast te Ratno zrakoplovstvo i protuzračnu obranu, kao i do tada). Tako je reorganizacijom 5. vojna oblast (prema mirnodopskom ustroju), odnosno Sjeverozapadno vojište (prema ratnom ustroju), sa sjedištem u Zagrebu obuhvatila sjeverozapadnu Hrvatsku, Istru, Gorski kotar, Liku, Kordun i Banovinu te Sloveniju. Ostali dio Hrvatske (Slavonija) podijeljen je između 1. vojne oblasti sa sjedištem u Beogradu i Vojnopomorske oblasti sa sjedištem u Splitu (jadranska obala i sjeverna Dalmacija).⁵

Do kraja 1980-ih vidljiva je nacionalizacija zapovjednih struktura JNA u generalskim i višim časničkim kadrovima koja nije bila u skladu s postotcima stanovništva u zajedničkoj državi. Etnički sastav časničkog zbora JNA činio je sljedeće narodnosti i postotke: Srbi 63,2 %, Crnogorci 6,2 %, Makedonci 6,3 %, Hrvati 12,6 %, Slovenci 2,8 %, Muslimani 2,4 %, Jugoslaveni 3,6 %, Albanci 0,6 %, Mađari 0,7 % i ostali 1,6 %, dok je do početka 1990-ih u ukupnom časničkom korpusu broj Srba premašio 70 %.⁶ Usporedno, neujednačenost nacionalne strukture zapovjednog kadra u Jugoslavenskoj narodnoj armiji postojala je i dva desetljeća ranije u postotno manjim, ali ne i zanemarivim brojevima. Godine 1969. Srbi čine 46,6 % generala, 60,1 % oficira i 65,6 % podoficira, dok Crnogorci broje 19,4 % generala, 9,0 oficira i 5,8 % podoficira. S druge strane, Hrvati su činili 21,1 % generala, 14,7 % oficira i 12,6 % podoficira, a Slovenci 6,5 % generala, 5,3

Serbian domination over the other Yugoslav republics.² The „Unity” restructuring sought to weaken the republics’ influence over command of the Territorial Defence (*Teritorijalna obrana*, TO),³ so that the republics were unlawfully removed from the TO chain of command and stripped of their constitutional right to direct General People’s Defence (*Općenarodna obrana*, ONO) on their own territory in the event of war.⁴

The rise of nationalism in the most populous republic within SFRY—the Socialist Republic of Serbia (which included the autonomous provinces of Vojvodina and Kosovo)—soon spread beyond the borders into the other republics, also affecting the reorganisation of the JNA. Until then, the JNA had consisted of six armies, corresponding to the number of republics, although their zones of jurisdiction did not fully match the republics’ borders. By the end of 1988, however, the JNA had reorganised its ground forces into three military districts or regions (alongside the Navy, the Air and Air Defence Forces, which remained the same as before the reorganisation). Under this reorganisation, the Fifth Military District (peacetime formation), namely the Northwest District (wartime formation), headquartered in Zagreb, encompassed northwestern Croatia, Istria, Gorski Kotar, Lika, Kordun, and Banovina, as well as Slovenia. The remainder of Croatia (Slavonia) was divided between the First Military District, headquartered in Belgrade, and the Naval Military District, headquartered in Split (the Adriatic Coast and northern Dalmatia).⁵

By the late 1980s, the command structure of the JNA had become markedly „nationalised” at the level of generals and senior officers, in proportions that did not correspond to the ethnic composition of the common state’s population. The ethnic makeup of the JNA officer corps was as follows: Serbs 63.2%, Montenegrins 6.2%, Macedonians 6.3%, Croats 12.6%, Slovenes 2.8%, Muslims 2.4%, Yugoslavs 3.6%, Albanians 0.6%, Hungarians 0.7% and other nationalities 1.6%; by the early 1990s, the share of Serbs in the total officer corps had risen to over 70%.⁶ A comparable imbalance in the

3 D. MARIJAN, *Slom Titove Armije: JNA i raspad Jugoslavije 1987.-1992.*, 107.

4 D. MARIJAN, „Jedinstvo - posljednji ustroj JNA”, 45.

5 D. MARIJAN, „Jugoslavenska narodna armija u agresiji na Republiku Hrvatsku 1990. - 1992. godine”, *Časopis za suvremenu povijest*, br. 33., Zagreb, 2001., 290.

6 Davor DOMAZET-LOŠO, „How Aggression Against Croatia and Bosnia-Herzegovina Was Prepared of the Transformation of the JNA into a Serbian Imperial Force”, *National Security and the Future*, Vol.1., No.1., 2000., 110.

2 Ante NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, Zagreb, 2011, p. 19.

3 D. MARIJAN, *Slom Titove Armije: JNA i raspad Jugoslavije 1987.-1992.*, p. 107.

4 D. MARIJAN, „Jedinstvo - posljednji ustroj JNA”, p. 45.

5 D. MARIJAN, „Jugoslavenska narodna armija u agresiji na Republiku Hrvatsku 1990. - 1992. godine”, *Časopis za suvremenu povijest*, vol. 33, br. 2, Zagreb, 2001, p. 290.

6 Davor DOMAZET-LOŠO, „How Aggression Against Croatia and Bosnia-Herzegovina Was Prepared or the Transformation of the JNA into a Serbian Imperial Force”, *National Security and the Future*, vol.1, no. 1, 2000, p. 110.

% oficira i 2,6 % podoficira.⁷ Do početka devedesetih godina vojni su predstavnici, načelno zajedničke vojske, političke vođe Srba i brojniji dio srbijanske intelektualne elite imali iste ciljeve. Očuvanje Jugoslavije, kao strogo centralizirane države s prevlašću najbrojnijeg naroda (srpskog) u njoj (prema načelu „jedan čovjek, jedan glas“), odnosno smanjenje prava republika, a povećanje ovlasti saveznih tijela, razlog su zbližavanja dijela vodstva JNA sa srbijanskim vodstvom i pretvaranja JNA u srpsku vojsku. Stjecajem okolnosti, prije svega zbog oružanoga otpora Slovenaca i, posebice, Hrvata, a potom i Bošnjaka – muslimana, taj će cilj biti reducirana na zauzimanje „srpskih“ područja u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, koja bi se potom pripojila „krnjoj“ Jugoslaviji, zapravo (velikoj) Srbiji.⁸

national composition of the Yugoslav People's Army's command staff had already existed two decades earlier, at lower but far from negligible levels. In 1969, Serbs accounted for 46.6% of generals, 60.1% of officers and 65.6% of non-commissioned officers (NCOs), while Montenegrins accounted for 19.4% of generals, 9.0% of officers and 5.8% of NCOs. Croats, meanwhile, accounted for 21.1% of generals, 14.7% of officers and 12.6% of NCOs, and Slovenes for 6.5% of generals, 5.3% of officers and 2.6% of NCOs.⁷ By the early 1990s, the military establishment of the nominally common army, the political leadership of the Serbs, and a substantial part of the Serbian intellectual elite were pursuing the same goals. The preservation of Yugoslavia as a strictly centralised state under the hegemony of its most populous nation (the Serbs), on the principle of „one man, one vote”—that is, the diminishing of the republics' rights, and the expansion of powers and competences of the federal authorities, was one of the reasons behind the growing alignment of part of the JNA leadership with the Serbian leadership, and behind the transformation of the JNA into the Serbian army. As circumstances would have it, above all because of armed resistance from the Slovenes and, in particular, the Croats, and subsequently the Bosniaks (Muslims), this goal would be reduced to the seizure of the „Serbian” territories in Croatia and Bosnia and Herzegovina, which would then become a part of Rump Yugoslavia, or, in reality, of (Greater) Serbia.⁸

7 Nevio ŠETIĆ, *Ostvarenje suvremene hrvatske države – od pojave višestranačja 1989. do nastanka samostalne, međunarodno priznate i teritorijalno cjelovite Republike Hrvatske*, Zagreb, 2017., 135.

8 A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 22.

7 Nevio ŠETIĆ, *Ostvarenje suvremene hrvatske države – od pojave višestranačja 1989. do nastanka samostalne, međunarodno priznate i teritorijalno cjelovite Republike Hrvatske*, Zagreb, 2017., p. 135.

8 A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, p. 22.

2. Razoružanje teritorijalne obrane (TO)

Teritorijalna obrana bila je dio Oružanih snaga SFRJ kojoj je osnovna zadaća bila izravna obrana teritorija, osiguranje slobode operativnoga manevra vojske na bojištu i funkcioniranje državne uprave u ratu. JNA je bila operativna, dobro naoružana federalna komponenta, dok je Teritorijalna obrana bila republička, slabije naoružana i slabije pokretljivosti, predviđena da bude svenazočni oslonac JNA, te su se ove dvije vojne komponente u ratnim prilikama trebale nadopunjavati po koncepciji općenarodnoga oružanog otpora.⁹ Osnovana je Zakonom o narodnoj obrani 1969. u kojem je definirana kao oružani postroj kojim se „...pokriva cela teritorija zemlje oružanim formacijama sposobnim da vode oružanu borbu i spremnim da se u svakom trenutku i u svim uslovima uspešno suprotstave agresoru. Jedinice teritorijalne odbrane dejstvuju samostalno ili sa jedinicama Jugoslavenske narodne armije. U određenim uslovima rata one mogu postati osnovni nosilac oružane borbe“.¹⁰ TO je bila organizirana u sustav štabova (od republičkih kao najviših do općinskih kao najbrojnijih), dok su ostale postrojbe TO bile pričuvnog karaktera, što znači da su se formirale i djelovale u ratu.¹¹ Najviši zapovjedni kadar TO bili su oficiri od kojih je veći dio služio i u JNA, te je osobno i svjetonazorski bio vezan za nju, što je bio temeljni razlog da je Republički štab TO nakon izborne pobjede HDZ-a odigrao prema Hrvatskoj negativnu ulogu zapovjednog tijela, jer je ostao uz Beograd (SSNO i Generalštab Oružanih snaga, odnosno, zapovjedništva JNA u Hrvatskoj).¹² TO Republike Hrvatske je postojala do jeseni 1991. kada je uvedena u pričuvni sastav Hrvatske vojske.¹³ Oko 54 % naoružanja TO u SFRJ čuvalo se u 785 skladišta i objekata JNA, dok je 46 % bilo u 1380 objekata izvan Armije, od toga je u SR Hrvatskoj bilo 364 skladišta i objekata – 178 u okviru kompleksa JNA, a 186 izvan.¹⁴ Procjena je da se u SR Hrvatskoj broj

9 Davor MARIJAN, „Jugoslavenska narodna armija u agresiji na Republiku Hrvatsku 1990. - 1992. godine“, Časopis za suvremenu povijest, br.33., Zagreb, 2001., 290.

10 Davor MARIJAN, „Koncepcija općenarodne obrane i društvene samozaštite – militarizam samoupravnoga socijalizma“, 961.

11 Davor MARIJAN, „Sudionici i osnovne značajke rata u Hrvatskoj 1990.-1991“, Časopis za suvremenu povijest, Vol.40, Br.1, 2008., 48.

12 D. MARIJAN, *Sudionici i osnovne značajke rata u Hrvatskoj 1990.-1991.*, 48.

13 D. MARIJAN, *Isto*, 48.

14 „Izvišće Komande 5. vojne oblasti JNA od 22. svibnja 1990. o preuzimanju naoružanja i municije teritorijalne obrane u Hr-

2. Disarmament of the Territorial Defence (TO)

The Territorial Defence was part of the SFRY's Armed Forces and its main task was the immediate defence of territory, ensuring the army's freedom of manoeuvre on the battlefield and the continued functioning of the state administration in wartime. The JNA was an operative, well-armed federal component, whereas the Territorial Defence was republican, less well-armed and less mobile, intended as an omnipresent support to the JNA: the two military components were meant to complement each other during wartime according to the strategic concept of General People's Armed Resistance (*Općenarodni oružani otpor*).⁹ The TO was established by the 1969 National Defence Act, which defined it as an armed force that „...covers the whole territory of the country with armed units capable of engaging in armed combat and prepared to successfully resist the aggressor actively at any moment and under any circumstances. Units of the Territorial Defence operate independently or alongside units of the Yugoslav People's Army. Under particular wartime circumstances, these units may become the principal bearer of armed combat“.¹⁰ The TO was organised into a system of command staffs (with the republican staff as the highest tier and the municipal staffs as the most numerous), while its remaining units were of reserve character, meaning they were formed and mobilised only in wartime.¹¹ The TO's top command staff were officers, most of whom had also served in the JNA and were personally and ideologically attached to it, which was the fundamental reason why, after the HDZ's (Croatian Democratic Union's) election victory, the TO's Republican Staff played a negative role as a commanding body toward Croatia, since it remained aligned with Belgrade (the Federal Secretariat for National Defence and the General Staff of the SFRY Armed Forces, or more precisely, the JNA command stationed in Croatia).¹² The Territorial Defence of the Republic of Croatia existed until autumn 1991,

9 Davor MARIJAN, „Jugoslavenska narodna armija u agresiji na Republiku Hrvatsku 1990. - 1992. godine“, Časopis za suvremenu povijest, vol. 33, no. 33, Zagreb, 2001, p. 290.

10 Davor MARIJAN, „Koncepcija općenarodne obrane i društvene samozaštite – militarizam samoupravnoga socijalizma“, p. 961.

11 Davor MARIJAN, „Sudionici i osnovne značajke rata u Hrvatskoj 1990.-1991“, Časopis za suvremenu povijest, vol. 40, no. 1, 2008, p. 48.

12 D. MARIJAN, „Sudionici i osnovne značajke rata u Hrvatskoj 1990.-1991.“, p. 48.

„cijevi“ TO kretao između 80 000 i 100 000.¹⁵ Na području Đakovštine TO je bila organizirana u Općinski štab s prištavnim postrojbama i samostalni „Diljski odred“, streljivo i naoružanje TO čuvalo se u skladištima unutar šume Gaj, jednom od pet vojnih objekata JNA na području Općine Đakovo koja je ujedno bila i njen vlasnik. Prije nego što je HDZ preuzeo vlast u Hrvatskoj, JNA je na osnovu zapovjedi načelnika, 23. svibnja 1990. oduzela oružje TO SRH i pohranila ga u svoja skladišta.¹⁶ Naoružanje je oduzeto u dogovoru sa srbijanskim vodstvom, a na temelju zapovijedi koju je 14. svibnja 1990. protuzakonito (bez znanja i suglasnosti Predsjedništva SFRJ) potpisao načelnik Generalštaba Oružanih snaga (GŠ OS) SFRJ general Blagoje Adžić.¹⁷

when it was incorporated into the reserve component of the Croatian Army.¹³ Some 54% of TO's weapons in the SFRY were stored in 785 warehouses and facilities belonging to the JNA, while 46% were stored in 1,380 premises not belonging to the Army; of this 364 warehouses and facilities were located on the territory of the Socialist Republic of Croatia—178 within JNA complexes, and 186 outside them.¹⁴ It is estimated that the number of „guns“ held by the TO in SR Croatia ranged between 80,000 and 100,000.¹⁵ In the Đakovo area, the TO was organised as the Municipal Staff with its attached units and the independent Diljski odred; the TO's ammunition and weaponry were stored in the Gaj forest depot—one of five JNA military facilities in the Municipality of Đakovo, in fact owned by the TO. Before the HDZ took power in Croatia, on 23 May 1990, the JNA, acting on the order of its Chief of Staff, seized the weapons of the TO of the Socialist Republic of Croatia and placed them in its own storage facilities.¹⁶ The weapons were seized in agreement with the Serbian leadership, based on an order unlawfully issued on 14 May 1990 (without the knowledge or consent of the SFRY Presidency) and signed by General Blagoje Adžić, Chief of the General Staff of the SFRY Armed Forces (*Generalštab Oružanih snaga*, GŠ OS).¹⁷

vatskoj i Sloveniji“, RH i Domovinski rat 1990 - 1995. (Dokumenti - knjiga 1): Oružana pobuna Srba u Hrvatskoj i agresija Oružanih snaga SFRJ i srpskih paravojnih postrojbi na Republiku Hrvatsku (1990.-1991.), Hrvatski memorijalno dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb, 2007. 31. – 32.

15 Ante NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 28.

16 Davor MARIJAN, „Slavonija u ratnoj 1991. godini“, *Scrinia Slavonica* 1, 2001., 280.

17 A. NAZOR, *Isto*, 29.

13 D. MARIJAN, *ibid.*, p. 48.

14 „Izvješće Komande 5. vojne oblasti JNA od 22. svibnja 1990. o preuzimanju naoružanja i municije teritorijalne obrane u Hrvatskoj i Sloveniji“, RH i Domovinski rat 1990.-1995. (Dokumenti - knjiga 1): Oružana pobuna Srba u Hrvatskoj i agresija Oružanih snaga SFRJ i srpskih paravojnih postrojbi na Republiku Hrvatsku (1990.-1991.), Hrvatski memorijalno dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb, 2007., pp. 31–32.

15 Ante NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, p. 28.

16 Davor MARIJAN, „Slavonija u ratnoj 1991. godini“, *Scrinia Slavonica* 1, 2001, p. 280.

17 A. NAZOR, *ibid.*, p. 29.

3. Objekti JNA u Đakovštini i plan obrane

Đakovština je za vrijeme SFRJ predstavljala pogodan prostor za smještaj vojnih objekata JNA, ponajprije zbog svojega geografskog položaja, prometne povezanosti i prirodnih obilježja prostora. Smještena u središnjem dijelu Slavonije, između važnih prometnih koridora istočne Hrvatske, Đakovština je omogućavala učinkovitu logističku povezanost vojnih garnizona s urbanim i vojnim središtima poput Osijeka, Slavonskog Broda i Vinkovaca. Za vrijeme nove reorganizacije JNA Đakovo je bilo u zoni odgovornosti 17. korpusa sa sjedištem u Tuzli, dok je korpus bio u sastavu 1. vojne oblasti s Komandom u Beogradu. U Đakovštini je bila smještena 158. mješovita protuoklopna artiljerijska brigada JNA raspoređena u pet vojnih objekata. Tri vojna objekta smještena su u gradu, od kojih dva u središtu grada, a treći na glavnoj cesti u prometnom pravcu Osijeka. Četvrti prostor nalazio se u šumskom skladišnom kompleksu Gaj, sjeverozapadno od Đakova u smjeru Satnice Đakovačke. Peti objekt bio je poligon Nabrđe koji se nalazio zapadno od Đakova uz selo Gašinci. Uoči osvajanja vojnih objekata u Đakovštini u rujnu 1991., zapovjednik 17. korpusa JNA bio je general Savo Janković, dok je zapovjednik brigade u Đakovu do 15. kolovoza bio pukovnik Radomir Srdanović, a od 15. kolovoza putpukovnik Stevan Nikolić. U trenutku početka sukoba Nikolić je bio odsutan zbog čega je zapovjedništvo đakovačkog garnizona preuzeo potpukovnik Radenko Gengo, „načelnik štaba“ od vremena Radomira Srdanovića.¹⁸

Početkom 1991. godine sigurnosno stanje u Republici Hrvatskoj ubrzano se pogoršavalo. Nakon što je vrh JNA u siječnju bezuspješno pokušao razoružati hrvatsku policiju¹⁹, postalo je jasno da se politička kriza pretvara u otvoreni sukob između republičkih vlasti i saveznih vojnih struktura. Značajan oružani sukob dogodio se početkom ožujka u Pakracu, gdje su pobunjeni Srbi pokušali preuzeti nadzor nad policijskom postajom i gradskim institucijama.²⁰ Iako je hrvatska policija ponovo uspo-

3. The JNA Facilities in the Đakovo Area and the Defence Plan

During the SFRY, the Đakovo area was a convenient location for JNA military facilities, primarily owing to its geographic position, transport connectivity, and the landscape's natural features. Situated in central Slavonia, between the transport corridors of eastern Croatia, the Đakovo area enabled an efficient logistical network among garrisons and urban and military centres such as Osijek, Slavonski Brod and Vinkovci. Following the reorganisation of the JNA, Đakovo fell within the zone of responsibility of the 17th Corps, headquartered in Tuzla, while the corps itself formed part of the First Military District, headquartered in Belgrade. The 158th Mixed Anti-Tank Artillery Brigade of the JNA was stationed in the Đakovo area across five military facilities. Three of these were located in Đakovo: two in the town centre and the third on the main road to Osijek. The fourth facility was the Gaj forest depot, northwest of Đakovo, toward Satnica Đakovačka. The fifth was the Nabrđe training ground, located west of Đakovo, near the village of Gašinci. Shortly before the capturing of the JNA facilities in the Đakovo area in September 1991, the commander of the 17th Corps was General Savo Janković, with Colonel Radomir Srdanović as the commander of the brigade stationed in Đakovo, replaced on 15 August by Lieutenant Colonel Stevan Nikolić. Since Nikolić was absent when active hostilities broke out, command of the Đakovo garrison was taken over by Lieutenant Colonel Radenko Gengo, who had served as the „chief of staff“ since Srdanović's appointment.¹⁸

By early 1991, the security situation in the Republic of Croatia had deteriorated rapidly. Following the unsuccessful attempt by the JNA leadership to disarm the Croatian police in January,¹⁹ it became clear that the political crisis was developing into an open conflict between the republican authorities and the federal military structures. A significant armed confrontation occurred in early March in the town of Pakrac, where Serb rebels attempted to seize control of the police station and municipal institutions.²⁰ Although the Croatian police restored

18 M. PERIĆ, „Đakovačkim objektivom kroz Domovinski rat“, „Mate Zorić – ratni gradonačelnik Đakova – memoarsko gradivo“, 7–8.

19 D. MARIJAN, *Domovinski rat*, Despot Infinitus, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2016. 69.

20 Isto, 72.

18 M. PERIĆ, *Đakovačkim objektivom kroz Domovinski rat*, „Mate Zorić – ratni gradonačelnik Đakova – memoarsko gradivo“, pp. 7–8.

19 D. MARIJAN, *Domovinski rat*, Despot Infinitus, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2016, p. 69.

20 Ibid., 72.

stavila ustavnopravni poredak, postrojbe JNA demonstrativno su se kretale po gradu što pokazalo da vojska otvoreno podupire pobunjeničku stranu. Incidenti u ožujku nastavili su se kada je milicija pobunjenih Srba postavila barikadu u Nacionalnom parku Plitvice, koju su Specijalne postrojbe hrvatske policije Lučko i Rakitje 31. ožujka uspješno razbile i uhitile 29 pobunjenika.²¹ Huškanje Srba u Hrvatskoj protiv demokratske izabrane hrvatske vlasti od strane srbijanskih političara nastavilo se i u travnju prilikom uspostave policijske postaje MUP-a RH u selu Kijevo, koje su blokirale „Milicija Krajine“ i JNA, te u svibnju kada je iz zasjede ubijeno 13 hrvatskih policajaca od kojih 12 u Borovu selu, a jedan kod Polače u zaleđu Zadra.²² U takvim okolnostima JNA je intenzivirala pripreme za moguće sukobe na području Hrvatske.

Dana 17. svibnja 1991. godine napisan je dokument *Plan odbrane objekata JNA u garnizonu Đakovo* kojega je potpisao zapovjednik pukovnik Radomir Srdanović. Na dvadeset šest stranica napravljena je analiza postojećeg stanja i razrađena taktika obrane u slučaju borbenih aktivnosti. Sam plan podijeljen je na: *procjenu stanja teritorija i objekata, organizaciju obrane objekata u garnizonu Đakovo i angažiranje snaga s naređenjima, pregled neposrednog osiguranja i angažiranja jedinica u garnizonu Đakovo, shema osiguranja i angažiranja jedinica pojedinog vojnog objekta (vojarna „Dračice“, vojarna „Diljski odred“, skladište MES-a u šumi Gaj, Dom JNA Đakovo i poligon „Nabrđe“), te plan neposredne obrane.*²³ Plan je dan poslije, 18. svibnja 1991. primio i potpisao predstavnik Komande 17. korpusa JNA potpukovnik Hazim Šadić.

Skladište MES-a u šumi Gaj

Skladište MES-a (minsko-eksplozivnih sredstava) u šumi Gaj bilo je kompleks koji se sastojao od pet skladišta, službenih prostorija, smještajnih kapaciteta i garaže. Zbog neposredne blizine sela Satnica Đakovačka položaj objekta bio je nepovoljan zbog lakog praćenja aktivnosti osiguravanja objekta. U *Planu odbrane* taj se objekt naziva najosjetljivijim jer u slučaju borbenih aktivnosti nema dovoljno snage za vlastito osiguranje.²⁴ Objektu je moguć dolazak pojačanja iz vojarne „Dračice“ udaljenom 2

constitutional order, JNA units established a buffer zone in the town and its surrounding area, effectively demonstrating the army's support for the rebel side. The series of incidents continued later in March when the Serb rebel militia set barricades in the Plitvice Lakes National Park. On 31 March, these were successfully removed by the Croatian Police Special Units, including the Lučko and Rakitje units, resulting in the arrest of 29 rebels.²¹ The mobilisation of the Serb population in Croatia against the democratically elected Croatian government by the Serbian political leadership continued in April during the establishment of a Ministry of Internal Affairs (MUP) police station in the village of Kijevo, which the Krajina Militia and the JNA subsequently blockaded. It further escalated in May, when thirteen Croatian police officers were killed in ambushes, twelve in Borovo Selo, and one near Polača in the Zadar hinterland.²² Under these circumstances, the JNA started preparing more intensely for the potential armed conflict on the territory of Croatia.

On 17 May 1991, a document titled *Plan for the Defence of JNA Military Facilities in the Đakovo Garrison* was prepared and signed by the garrison commander, Colonel Radomir Srdanović. Over the course of 26 pages, the document presents an assessment of the current situation and outlines detailed defensive measures to be implemented in the event of armed conflict. The *Plan* is divided into the following sections: *an assessment of the existing situation regarding the territory and military facilities, the organisation of the defence of facilities in the Đakovo garrison, and the deployment of forces with accompanying orders; an overview of immediate security measures and the deployment of units in the Đakovo garrison; a scheme of security measures and unit deployment for each military facility (the Dračice barracks, the Diljski odred barracks, the Gaj forest mine and explosive ordnance depot, the Đakovo JNA Centre and the Nabrđe training ground), and a plan for immediate defence.*²³ The following day, on 18 May 1991, the plan was received and signed by Lieutenant Colonel Hazim Šadić, a representative of the Command of the JNA 17th Corps.

The Gaj Forest Mine and Explosive Ordnance Depot

The mine and explosive ordnance depot at the Gaj forest was a complex consisting of five storage

21 Isto, 72.

22 A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 56. – 57.

23 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „*Plan odbrane objekata JNA u garnizonu Đakovo*“, 3.

24 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „*Plan odbrane objekata JNA u garnizonu Đakovo*“, 11.

21 Ibid., 72.

22 A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, pp. 56–57.

23 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „*Plan odbrane objekata JNA u garnizonu Đakovo*“, p. 3.

km i to 20 minuta za dolazak pješke, odnosno 5 minuta za dolazak motornim vozilima. Obrana objekta moguća je inženjerskim uređenjem i kopanjem zaklona upotrebivši postojeće objekte, terase, drveća i kanale. Obrana vojnog objekta organizirana je stražom, te zbog nedostatka dovoljnog broja vojnika i rezervnim ljudstvom od 10 vojnika i jednim vodom protuzračne obrane. Ukupan broj ljudstva činio je 42 vojnika i 3 oficira. Težište obrane stavljeno je na skladišta oružja. U organizaciji obrane korišteni su psi čuvari i tri bojno oklopna vozila, dok je u slučaju napada objekt bio obavezan tražiti pomoć od dežurnog garnizona.

Vojarna „Dračice“

Drugi po veličini, ali u ljudstvu i tehnici najbrojniji vojni objekt, vojarna „Dračice“ bila je središte vojne moći JNA u Đakovštini. Smještena neposredno između cestovne komunikacije Đakovo – Osijek i željezničke pruge Đakovo – Osijek, vojarna je bila nedovoljno maskirana, što je omogućavalo lako promatranje i praćenje gotovo svih aktivnosti. U *Planu* se navodi da su bez obzira na to što su postojala tri redovna izlaza i dva pomoćna, uvjeti za blokiranje objekta povoljni i bez upotrebe sile. Upozorava se na opasnost od blizine civilnih objekata blizu zgrada za stanovanje vojnika, benzinske stanice, skladišta naoružanja i parka tehničkih sredstava s kojih je moguće uspješno borbeno djelovanje i s distance. Vojarnu „Dračice“ planirano je braniti svim raspoloživim sredstvima i organiziranjem kružne obrane.²⁴ Naoružanje s kojima je vojarna raspolagala bilo je brojno, učinkovito i potencijalno razorno, a uključivalo je minsko eksplozivna sredstva (MES) i tehničko materijalna sredstva (TMS). TMS sadržavala su naoružanje i streljivo, vozila i oklopnu tehniku, komunikacijsku opremu, inženjerske strojeve, rezervne dijelove, goriva, logističku i pomoćnu opremu, dok su MES sačinjavala protupješačke i protuoklopne mine, ručne bombe, topničke granate, tromblonske mine, detonatore i upaljače, eksplozivna punjenja i pirotehnička vojna sredstva. Sastavni dio obrane vojarne bila je i ratna tehnika: topovi T-12 100 mm, ZIS 76 mm, minobacači 120 i 82 mm i BOV-1 (bojno oklopno vozilo) s lanserskim sustavom i strojnicama. Zbog okruženosti civilnim i gospodarskim objektima, a prije svega silosom s kojega je moguć pogled na cijelu vojarnu, naglašeno je pripremanje topova T-12 100 mm u njegovom smjeru. U slučaju napada *Plan* izdvaja

buildings, office space, accommodation facilities, and a garage. Due to its proximity to the village of Satnica Đakovačka, the facility's location was unfavourable, as it made surveillance of security activities easy. The *Defence Plan* identifies the Depot as the most vulnerable facility, since in the event of armed conflict it lacked the strength for its own defence.²⁴ The Dračice barracks was 2 km away, meaning it would take 20 minutes on foot, or 5 minutes by vehicle for the reinforcements to reach the depot. Defence of the facility relied on field engineering works and on shelters dug into existing structures, terraces, trees, and trenches. Furthermore, guard duty was organised and, owing to a shortage of personnel, also included 10 reserve soldiers and one anti-aircraft platoon. The total number of personnel was 42 soldiers and 3 officers. The defence focused on the weapons storage facilities. Guard dogs and three armoured combat vehicles were used to organise the defence, while, in the event of an attack, the facility was required to request assistance from the garrison on duty.

Dračice Barracks

Second in size, but the largest military facility in terms of personnel and equipment, the Dračice barracks was the centre of JNA military power in the Đakovo area. Located immediately between the Đakovo—Osijek road and the Đakovo—Osijek railway line, the Barracks was insufficiently masked, allowing easy observation and tracking of almost all activity. The *Defence Plan* states that, despite the facility having three main exits and two auxiliary ones, conditions for blockading it without the use of force were favourable. It also warns that civilian buildings—near the soldiers' quarters, the fuel station, the weapons depot and the equipment park—posed a danger, since combat action could be conducted effectively from them, even at a distance. The Dračice barracks was to be defended by all available means, through all-round defence.²⁵ The weaponry at its disposal was numerous, effective, and potentially devastating, comprising mine and explosive ordnance (MEO) and materiel. The materiel encompassed weapons and ammunition, vehicles and armoured fighting vehicles, communications equipment, engineering machinery, spare parts, fuel, and logistical and auxiliary equipment. At the same time, the MEO consisted of anti-personnel and anti-tank mines, hand grenades, artil-

25 Isto, 9.

24 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „*Plan odbrane objekata JNA u garnizonu Đakovo*“, p. 11.

25 Ibid., 9.

zgradu komande kao objekt od posebne važnosti u čiju obranu bi bilo uključeno 86 ročnika i 20 oficira.

Vojarna „Diljski odred“ i Dom JNA

Svih pet objekata uglavnom je opisano nepovoljnim za obranu, ali dva u središtu grada bila su osobito osjetljiva za zbog apsolutne okruženosti civilnim ili vjerskim građevinama, od kojih su civilni omogućavali precizno borbeno djelovanje unutar područja objekata. Objekt Doma JNA ocijenjen je kao manje važan u borbenom kontekstu, ali važan za kompromitiranje i provociranje JNA. Udaljenost objekata od glavne vojarne „Dračice“ je 1,5 km što je za pristizanje pojačanja prema *Planu* bilo potrebno 15 minuta pješke, odnosno 5 minuta motornim vozilom. O vojarni „Diljski odred“ *Plan* napominje realnu mogućnost blokade i sprječavanja ulaska i izlaska zbog okruženosti s tri javne ceste i dva ulaza u vojarnu. U slučaju napada naglasak je stavljen na obranu zgrade komande brigade, garnizonske ambulante i komande stana.²⁶ Prilikom obrane vojnicima je dana uputa o zauzimanju pozicija uz zidane objekte i pojedinačne zaklone koji su za tu priliku izgrađeni u krugu vojarne. Ukupni predviđeni broj vojnika za obranu vojarne „Diljski odred“ iznosio je 59 vojnika i 17 oficira naoružanih osobnim naoružanjem, jednim borbenim kompletom streljiva i jednim sandukom ručnih obrambenih bombi.

Poligon „Nabrđe“

Najveći objekt JNA u Đakovštini, poligon Nabrđe, ukupne je površine 3263,60 hektara, od kojih oko 2100 hektara zauzima prostor vježbališta i streljišta. Zbog svoje veličine prilazni putevi mogući su iz pravaca sela Gašinci, Selaca Đakovačkih i Mandićevca. Kao otežavajući čimbenik *Plan* izdvaja veliki broj zaposlenih radnika u Vojnoj ustanovi (VU) „Karađorđevo“, koji su neprijateljski raspoređeni prema JNA, a koji se obavljanjem radnih zadataka svakodnevno kreću širom poligona, te imaju uvid u dnevne aktivnosti jedinice „Nabrđe“ i drugih jedinica koje borave na poligonu, o čemu izvještavaju Policijsku postaju Đakovo. Petnaest dana prije borbenog djelovanja, 31. kolovoza, u „Nabrđe“ kao pojačanje pristiže mehanizirana četa 36. mehanizirane brigade koja je premještena iz Vinkovaca i pridodana 158. mješovitoj protuoklopnoj artiljerijskoj brigadi.²⁷ Bez dodijeljene čete iz Vinkovaca

lery shells, rifle grenades, detonators and fuzes, explosive charges, and military pyrotechnics. The barracks' defensive assets also included combat equipment: T-12 100-mm anti-tank guns, ZIS 76-mm divisional guns, 120-mm and 82-mm mortars, and BOV-1 armoured fighting vehicles equipped with missile launcher systems and machine guns. Since the barracks was surrounded by civilian and commercial facilities, most notably the grain silo overlooking it, emphasis was placed on laying down fire from the T-12 100-mm guns to target the silo. In the event of an attack, the *Defence Plan* designates the command building as a facility of special importance, assigning 86 conscripts and 20 officers to its defence.

The Diljski odred Barracks and the JNA Centre

The plan generally described all five facilities as unfavourable for defence. Still, the two in the town centre were especially vulnerable, surrounded by civilian or religious buildings, with the civilian buildings enabling precision combat action against the facilities' grounds. The JNA Centre was rated as of little importance in a combat context, but significant when it came to compromising and provoking the JNA. These facilities were located 1.5 km away from the main Dračice barracks, meaning that, according to the *Defence Plan*, reinforcements could reach them in 15 minutes on foot, or 5 minutes by vehicle. The *Plan* also noted that the Diljski odred barracks had a realistic chance of being blocked, with entry and exit prevented, because it was surrounded by three public roads and had only two entrances. In the event of an attack, the emphasis was placed on defending the brigade command building, the garrison infirmary, and the garrison headquarters.²⁶ During the defence, soldiers were instructed to take up positions alongside the masonry structures and individual shelters built for that purpose within the barracks compound. The total number of personnel planned for the defence of the Diljski odred barracks was 59 soldiers and 17 officers, armed with personal weapons, one combat load of ammunition, and one crate of defensive hand grenades.

Nabrđe Training Ground

The largest JNA facility in the Đakovo area, the Nabrđe training ground covered a total of 3,263.60 hectares (8,064.63 acres), of which around 2,100

²⁶ Isto, 10–11.

²⁷ D. MARIJAN, *Domovinski rat*, 100.

²⁶ Ibid., pp. 10–11.

Plan je za obranu poligona predvidio 37 vojnika i 5 oficira. Kao težište zadatka *Plan* izdvaja fizičko osiguravanje i objekta i minsko-eksplozivnih sredstava na poligonu i ne dopustiti zauzimanje od strane neprijateljski raspoloženog stanovništva i paravojnih jedinica. Udaljenost poligona od glavne vojarne „Dračice“ iznosi 15 km zbog kojih je za dolazak pojačanja bilo potrebno 20 minuta motornim vozilom.

hectares comprised the training area and firing ranges. Due to its size, it could be approached from the direction of the villages of Gašinci, Selci Đakovački, and Mandićevac. The *Defence Plan* cited the large number of employees at the Karađorđevo Military Institution (*Vojna ustanova*, VU)—who were hostile toward the JNA—as an aggravating factor, since, in carrying out their duties, they moved daily throughout the training ground and so had insight into daily activities of the Nabrđe unit and other units stationed there, which they reported to the Đakovo Police Station. Fifteen days before combat operations began, on 31 August, a mechanised company of the 36th Mechanised Brigade arrived at Nabrđe as reinforcement, having been relocated from Vinkovci and attached to the 158th Mixed Anti-Tank Artillery Brigade.²⁷ Without the company assigned from Vinkovci, the *Defence Plan* allocated 37 soldiers and 5 officers for the defence of the training ground. The *Plan* placed its main emphasis on physically securing the facility and the mine and explosive ordnance at the training ground, and on preventing the hostile-minded population and paramilitary units from seizing it. The training ground was located 15 km from the main Dračice Barracks, meaning reinforcements needed 20 minutes to arrive by vehicle.

27 D. MARIJAN, *Domovinski rat*, p. 100.

4. Pripadnici Ministarstva unutaršnjih poslova (MUP)

Nakon što je JNA razoružala hrvatsku Teritorijalnu obranu u svibnju 1990. prije konstituirajuće sjednice novog demokratski izabranog Hrvatskog sabora koja je održana 30. svibnja i nakon početka oružane pobune dijela srpskog stanovništva u Republici Hrvatskoj od kolovoza 1990. milicija, odnosno policija je postala jedina oružana sastavnika hrvatske vlasti i nositelj obrambenih aktivnosti sve do ustrojavanja Zbora narodne garde tijekom travnja i svibnja 1991. i njegova javnog predstavljanja na stadionu NK Zagreb 28. svibnja 1991. godine. Upravo je iz redova Ministarstva unutaršnjih poslova, pod čijim je zapovjedništvom bila policija, proizašao znatan dio ljudstva koje je činilo jezgru buduće Hrvatske bojske. Za razliku od vojske koje se tek organizirala, policija je nastala preustrojem dotadašnje milicije te je u prvim mjesecima demokratskih promjena zadržala postojeću organizacijsku strukturu.²⁸ Nakon višestranaških izbora 1990. godine započeo je proces njene reorganizacije pri čemu je milicija preimenovana u policiju, a Republički sekraterijat za unutrašnje poslove ustavnim amandmanima od 25. srpnja 1990. preuređen u Ministarstvo unutaršnjih poslova Republike Hrvatske. Proces uspostave novih obilježja dovršen je 12. veljače 1991. kada je zvijezda petokraka i službeno zamijenjena hrvatskim grbom.²⁹

Pripadnici MUP-a sudjelovali su u organizaciji obrane gradova, osiguravanju mobilizacije, zaštiti državnih tijela, prikupljanju podataka, dežurstvima, uspostavi javnog reda na području djelovanja Policijske postaje itd. U mnogim sredinama policijski službenici bili su jedni od nositelja i sudionika prvih obrambenih aktivnosti i važna poveznica između civilnih vlasti, kriznih štabova i novoosnovanih postrojbi, čime je MUP tijekom 1991. godine postao jednim od temeljnih stupova obrane i očuvanja hrvatske državnosti.

Prema dostupnim evidencijama Policijske postaje Đakovo, u akciji osvajanja vojnih objekata na području Đakovštine, provedenoj od 15. do 18. rujna 1991., angažirano je 158 aktivnih i 227 pričuvnih policijskih službenika. U 1991., do 15. kolovoza, zapovjednik Policije bio je Valter Rudman, a potom je tu dužnost obavljao Ivan Hrga. U cilju jačanja obrambenih i sigurnosnih aktivnosti toga i

4. Members of the Ministry of Internal Affairs (MUP)

After the JNA disarmed the Territorial Defence, and the armed rebellion of part of the Serb population in the Republic of Croatia began, the militia became the sole armed component of the Croatian government and bore primary responsibility for defence activities until the first ceremonial formation of the National Guard Corps (*Zbor narodne garde*, ZNG) on 28 May 1991, which was placed under the command of the Croatian Ministry of Internal Affairs (*Ministarstvo unutaršnjih poslova*, MUP). A significant portion of the personnel who formed the core of the future Croatian Army came directly from the ranks of the Ministry of Internal Affairs. Unlike the army, which was still in the process of being organised, the police emerged from the restructuring of the former militia and retained its existing organisational structure during the first months of democratic shifts.²⁸ The multi-party elections in 1990 marked the beginning of the process of reorganisation, with the militia renamed as the police, and the Republican Secretariat for Internal Affairs becoming the Republic of Croatia's Ministry of Internal Affairs by constitutional amendment of 25 July 1990. The process of establishing new insignia was completed on 12 February 1991, when the red five-pointed star was replaced by the Croatian coat of arms.²⁹

Members of MUP participated in defence tasks, including securing mobilisation, protecting state institutions, gathering information, standing duty, and maintaining public order within the police station's area of responsibility. In many communities, police officers were among the principal organisers and participants in the initial defence activities and served as an important link between the civilian authorities, crisis staffs, and the newly established ZNG units. In this way, during 1991, the MUP became one of the fundamental pillars of the defence and preservation of Croatian statehood.

According to the available records of the Đakovo Police Station, 158 active-duty and 227 reserve police officers were engaged in the operation to capture the JNA facilities in the Đakovo area, conducted from 15 to 18 September 1991. In 1991, until 15 August, the Đakovo Police Chief was Valter Rudman, later replaced by Ivan Hrga. To strengthen

²⁸ Isto, 51.

²⁹ Isto, 51.

²⁸ Ibid., p. 51.

²⁹ Ibid., p. 51.

okolnih sela, s obzirom na neposrednu blizinu područja osječke općine, dana 11. rujna Krizni štab obavijestio je o formiranju ispostave Policijske stanice u Semeljcima.³⁰ Tijekom svoga rada pripadnici policije djelovali su u teškim uvjetima stalne ratne opasnosti, povećanih prijetnji i psihološkog pritiska. Osim u akciji osvajanja vojnih objekata, sudjelovali su u postavljanju i djelovanju kontrolnih punktova te osiguravanju javnog reda i mira koji je gotovo svakodnevno bio na kušnji. Isto tako poduzimali su brojne mjere kako bi incidenti na lokalnoj razini bili spriječeni i eventualno ugrozili planiranu rujansku akciju.

³⁰ Isto, 55.

defence and security activities in Semeljci and the surrounding villages, given its immediate proximity to the Osijek municipality area, the Crisis Staff announced the establishment of a police station outpost in Semeljci on 11 September.³⁰ During their service, police personnel operated under difficult conditions of constant wartime danger, heightened threats, and psychological pressure. In addition to participating in the operation to capture the JNA facilities, they took part in establishing and manning checkpoints and maintaining public peace and order, which was tested almost daily. They also undertook numerous measures to prevent local-level incidents that might have jeopardised the planned September operation.

³⁰ Ibid., p. 55.

5. Začetak oružanih snaga RH i stvaranje 2. (đakovačke) bojne 107. brigade ZNG-a

Nakon protuzakonitog razoružanja TO u svibnju 1990. i upitne odanosti dijela policajaca srpske narodnosti novoj hrvatskoj vlasti, bilo je nužno uskladiti nacionalnu strukturu Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske te povećati i naoružati što veći broj ljudi spremih za obranu.³¹ Budući da je Hrvatska još uvijek formalno bila dijelom jugoslavenske federacije, realizacija takve odluke morala se provesti u skladu s postojećim savezним i republičkim zakonima. To će ujedno biti i razlog zbog čega će teret početnog organiziranja i stvaranja hrvatske vojske preuzeti Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (sve do ustrojava Hrvatske vojske u rujnu 1991.).³² Sredinom rujna 1990. Vlada RH donijela je odluku kojom je brojno stanje policije u slučaju rata, neposredne ratne opasnosti ili drugih izvanrednih prilika određeno u ukupnom broju od 70.000 pripadnika, od kojih 25.000 djelatnih i 45.000 pričuvnih.³³ Sredinom travnja 1991. pri MUP-u je osnovan Zbor narodne garde (ZNG) kao poseban sastav namijenjen za potrebe obrane ustavnog poretka, cjelovitosti i teritorijalnog integriteta RH, ali pod zapovijedanjem Ministarstva obrane.³⁴ ZNG je zapravo planirana po uzoru na oružništvo (žandarmeriju ili karabinjere, kao postrojba čija je uloga bila između vojske i policije, a zamišljen je kao pričuvni i djelatni.³⁵ Prema prvim planovima trebao je imati Zapovjedništvo, četiri djelatne brigade, 16 pričuvnih brigada i devet pričuvnih samostalnih bataljuna ZNG-a, dok je u pričuvnom dijelu trebao imati 38.726 ljudi.³⁶

U Slavoniji na području Policijske uprave (PU) Osijek planirana je 8. pričuvna brigada na području Našica, Đakova, Orahovice i Podravske Slatine.

5. The Formation of the Republic of Croatia's Armed Forces and the Establishment of the 2nd (Đakovo) Battalion of the 107th Brigade of the National Guard Corps (Zbor narodne garde, ZNG)

Following the unlawful disarmament of the Territorial Defence in May 1990 and doubts concerning the loyalty of some police officers of Serb nationality to the new Croatian authorities, it was necessary to adjust the national composition of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Croatia and to increase and arm as many people as possible who were prepared to defend the country.³¹ Since Croatia was still formally part of the Yugoslav federation, the implementation of such a decision had to be carried out in accordance with the existing federal and republican laws. This was also the reason why the initial burden of organising and establishing the Croatian armed forces was assumed by the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Croatia (up until the establishment of the Croatian Army in September 1991).³² In mid-September 1990, the Government of the Republic of Croatia adopted a decision establishing the wartime, imminent-war-danger, or other emergency strength of the police at a total of 70,000 personnel, of whom 25,000 were active-duty and 45,000 reserve personnel.³³ In mid-April 1991, the National Guard Corps (ZNG) was established within the MUP as a separate component intended to defend the constitutional order, the unity, and territorial integrity of the Republic of Croatia, but under the command of the Ministry of Defence.³⁴ The ZNG was in fact planned on the model of a gendarmerie (or carabinieri), as a force whose role lay between that of the army and the police, and was conceived as both an active-duty and reserve force.³⁵ According to the initial plans, its organisational structure was to consist of

31 A. NAZOR, „Organiziranje obrane i začeci Hrvatske vojske”, katalog izložbe Domovinski rat, M. Brstilo Rešetar, I. Neveščanin, A. Smetko, Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, 2013. 93.

32 Isto, 93.

33 Davor MARIJAN, „Sudionici i osnovne značajke rata u Hrvatskoj 1990.-1991.”, 48.

34 Isto, 49.

35 Isto, 49.

36 Isto, 49.

31 A. NAZOR, „Organiziranje obrane i začeci Hrvatske vojske”, katalog izložbe Domovinski rat, M. Brstilo Rešetar, I. Neveščanin, A. Smetko, Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, 2013, p. 93.

32 Ibid., p. 93.

33 Davor MARIJAN, „Sudionici i osnovne značajke rata u Hrvatskoj 1990.-1991.”, p. 48.

34 Ibid., p. 49.

35 Ibid., p. 49.

Međutim, nakon kratkotrajnoga sukoba u Sloveniji, donijeta je odluka o mobiliziranju pričuvnih brigada, pa tako i onih slavonskih što je rezultiralo podizanjem 106., 107., 108., i 109. brigade ZNG-a.³⁷ Zamišljeno je da osnovicu unutarnjeg ustroja brigade čine četiri pješačke bojne, dok je zapovijed za mobilizaciju stigla 28. lipnja u 8:50 ujutro te je proslijeđena nižim jedinicama.³⁸ Prva bojna 107. brigade ZNG-a mobilizirana je u Našicama, druga bojna u Đakovu, treća u Valpovu i četvrta u Donjem Miholjcu. Prvog dana mobilizacije 2. bojna (Đakovačka) imala je ukupnu popunjenost od 96,5 %.³⁹ Također, prvog dana mobilizacije 2. bojna imala je 129 vojnika.⁴⁰ Drugog dana taj se broj povećao pa je 2. bojna raspolagala je s 484 čovjeka – od toga 23 časnika i 35 dočasnika.⁴¹ Prvi zapovjednik 2. bojne ZNG u Đakovu bio je Zvonimir Berc. „Dan kasnije, 30. lipnja od predviđene četiri pješačke bojne, u potpunom (100 %) mobilizacijskom ustroju bila je samo 2. Đakovačka bojna“.⁴² Dana 3. srpnja Đakovačka bojna i dalje je bila jedina u punom sastavu, te su se u njoj nalazili 23 časnika, 33 dočasnika i 444 gardista.⁴³ Tu informaciju je 9. srpnja potvrdio i zapovjednik brigade prilikom obavijesti Zapovjedništvu ZNG-a u Zagrebu u kojem je stanje u ostalim bojnama ocijenio kritičnim.⁴⁴ Tri dana poslije, u izvješću Zapovjedništva snage 2. bojne brojile su ukupno 453 pripadnika, od toga 24 časnika, 44 dočasnika i 385 vojnika.⁴⁵ Krajem lipnja, Đakovačka je bojna raspolagala s 257 komada pješačkog oružja, ali s pokrivnošću streljivom koja je bila manja od jednoga borbenog kompleta.⁴⁶ Stanje naoružanja i druge vojne opreme 2. bojne ZNG-a sredinom srpnja iznosilo je: 411 komada naoružanja, 110.256 komada streljiva i mina, 56 sredstava veze, 1064 minsko-eksplozivnih sredstava, 2013 sredstava radiološko-biološko-kemijske obrane, 900 intendantskih sredstava, te 432 sanitetska sredstva.⁴⁷ U prvoj polovici rujna bojna je imala punu pokrivenost streljačkim naoružanjem, protuoklopnim sredstvima oko 15 %, dok je streljiva i drugih minsko-eksplozivnih sredstava

a Command, four active-duty brigades, 16 reserve brigades, and nine independent reserve ZNG battalions, while its reserve component was to comprise 38,726 personnel.³⁶

In Slavonia, within the Osijek Police Administration's area of responsibility, the 8th Reserve Brigade was planned to cover Našice, Đakovo, Orahovica, and Podravska Slatina. However, following the brief conflict in Slovenia, a decision was made to mobilise the reserve brigades, including those in Slavonia, which resulted in the activation of the 106th, 107th, 108th, and 109th ZNG Brigades.³⁷ The brigade was envisaged as consisting of four infantry battalions as its basic organisational structure, while the mobilisation order was received on 28 June at 8:50 a.m. and forwarded to subordinate units.³⁸ The 1st Battalion of the 107th ZNG Brigade was mobilised in Našice, the 2nd Battalion in Đakovo, the 3rd Battalion in Valpovo, and the 4th Battalion in Donji Miholjac. On the first day of mobilisation, the 2nd (Đakovo) Battalion had reached an overall personnel strength of 96.5 per cent of its planned establishment;³⁹ it numbered 129 soldiers.⁴⁰ On the second day, this number rose to 484 personnel, including 23 officers and 35 non-commissioned officers.⁴¹ The first commander of the 2nd ZNG Battalion in Đakovo was Zvonimir Berc. „The following day, 30 June, of the four planned infantry battalions, only the 2nd Đakovo Battalion had reached full (100 per cent) mobilisation strength.“⁴² On 3 July, the Đakovo Battalion remained the only battalion at full strength, comprising 23 officers, 33 non-commissioned officers, and 444 guardsmen.⁴³ This information was confirmed on 9 July by the brigade commander in a report to the ZNG Command in Zagreb, in which the condition of the other battalions was assessed as critical.⁴⁴ Three days later, according to a report by the Command, the 2nd Battalion had a total strength of 453 personnel, including 24 officers, 44 non-commissioned officers, and 385 soldiers.⁴⁵ At the end of June, the Đakovo Battalion possessed 257 infantry weapons, but its ammunition stocks amounted to less than one com-

37 I. MIŠKULIN, „Počeci obrane: 107. brigada Zbora narodne garde Republike Hrvatske lipanj-rujan 1991.“, 169.

38 Isto, 170.

39 Isto, 170.

40 Ivica MIŠKULIN, „Iz Života 122. brigade Hrvatske vojske 1991.-1993.“, Zbornik Muzeja Đakovštine, Br.8., 2007., 153.

41 I. MIŠKULIN, „Počeci obrane: 107. brigada Zbora narodne garde Republike Hrvatske lipanj-rujan 1991.“, 171.

42 Isto, 171.

43 Isto, 172.

44 Isto, 172.

45 Isto, 172.

46 Isto, 176.

47 Isto, 178.

36 Ibid., p. 49.

37 I. MIŠKULIN, „Počeci obrane: 107. brigada Zbora narodne garde Republike Hrvatske lipanj-rujan 1991.“, p. 169.

38 Ibid., p. 170.

39 Ibid., p. 170.

40 Ivica MIŠKULIN, „Iz Života 122. brigade Hrvatske vojske 1991.-1993.“, Zbornik Muzeja Đakovštine, no. 8, 2007, p. 153.

41 I. MIŠKULIN, „Počeci obrane: 107. brigada Zbora narodne garde Republike Hrvatske lipanj-rujan 1991.“, p. 171.

42 Ibid., p. 171.

43 Ibid., p. 172.

44 Ibid., p. 172.

45 Ibid., p. 172.

bilo oko 2 borbeni kompleta u prosjeku.⁴⁸ U brojkama, naoružanje se sastojalo od: 364 automatskih pušaka, 39 poluautomatskih pušaka, 4 puškomitraljeza, 4 ručna bacača, 50 snajperskih pušaka i 113 raznih karabina.⁴⁹

48 Isto, 180.

49 Isto, 180.

bat load.⁴⁶ By mid-July, the 2nd ZNG Battalion's inventory of weapons and other military equipment consisted of 411 weapons, 110,256 rounds of ammunition and mines, 56 communications devices, 1,064 items of mine and explosive ordnance (MEO), 2,013 radiological, biological, and chemical defence items, 900 quartermaster items, and 432 medical supplies.⁴⁷ In the first half of September, the battalion had full coverage in small arms, approximately 15 per cent coverage in anti-armour weapons, while its stocks of ammunition and other mine and explosive ordnance amounted, on average, to approximately two combat loads.⁴⁸ In terms of numbers, its armament consisted of 364 automatic rifles, 39 semi-automatic rifles, four light machine guns, four hand-held rocket launchers, 50 sniper rifles, and 113 various carbines.⁴⁹

46 Ibid., p. 176.

47 Ibid., p. 178.

48 Ibid., p. 180.

49 Ibid., p. 180.

6. Pripadnici Narodne zaštite (NZ)

Početkom 1991. godine Narodna zaštita (NZ) ponudila je jedan od legalnih okvira za organiziranje naoružanog otpora na osnovi dobrovoljnosti i samoorganizacije građana. Temeljem donesenog zaključka s prve sjednice Međustranačkog vijeća Republike Hrvatske 15. ožujka 1991. osnovana je Narodna zaštita, dok je tjedan dana poslije na drugoj sjednici konstituirano i Međustranačko vijeće Narodne zaštite s glavnom zadaćom obrane Republike Hrvatske.⁵⁰ Na temelju Obavijesti Ministarstva obrane 30. srpnja Narodna zaštita se odvaja od Civilne zaštite, te postaje organizacija s vojnim ustrojem i posebnim zadacima te se naređuje početak organizacije organizacija u općinama i mjesnim zajednicama.⁵¹ Obavijest i priloge potpisali su tadašnji ministar obrane Šime Đodan i zapovjednik NZ Antun Abramović. Narodna zaštita brojala je više od 50.000 pripadnika, a od toga u Zagrebu oko 20.000.⁵² Na području Općine Đakovo do 15. rujna 1991. u pedeset mjesnih zajednica po principu dobrovoljnost upisano je više od 7000 članova. Nije organizirana samo u mjesnim zajednicama: Svetoblažje, Pauče, Slobodna Vlast, Majar, Podgorje i Bračevci.⁵³ Sekretar Općinskog štaba za narodnu obranu u Đakovu bio je Zvonko Bušić. Zapovjednik Općinskog štaba NZ je imenovao, a Krizni štab općine Đakovo je 9. kolovoza 1991. potvrdio sljedeći sastav Općinskog štaba: Željko Lovrić (zapovjednik), Nikola Brač (zamjenik zapovjednika), Željko Karačonji (operativac), Damir Gabrić (operativac), Milan Grgić (operativac), Krunoslav Filipović (operativac), Božidar Grdić (operativac), Mirko Petrošević (operativac) i Katica Mladina (evidentičar), a do kraja kolovoza u rad su bili uključeni Boričić Dragan, Šutalo Ivica i Antun Soldo.⁵⁴ Područje Đakovštine, veličine 830 kvadratnih kilometara, zahtijevalo je temeljitu pripremu i predanost članstva, a prema *Uputama o zadacima, organiziranju i djelovanju odreda Narodne zaštite Republike Hrvatske* zadaće su obuhvaćale poslove:

- zaštita ljudi, spašavanje materijalnih dobara i uključivanje građana u sustav obrane

50 „15. ožujka – Dan osnivanja Narodne zaštite u Republici Hrvatskoj”, www.sabor.hr, Pristupljeno 23. lipnja 2026.

51 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „Obavijest Ministarstva obrane 30. srpnja 1991.”

52 A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 61.

53 Z. BUŠIĆ, „Napetost u đakovačkoj općini”, 43.

54 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „Općinski štab Narodne zaštite – izvješće za razdoblje 1.8.1991. – 30.11. 1992”, 2.

6. Members of the National Protection (NZ)

At the start of 1991, National Protection (*Narodna zaštita*, NZ) offered a legal framework for organising armed resistance based on voluntary participation and self-organisation by citizens. Based on the conclusion adopted at the first session of the Inter-Party Council of the Republic of Croatia on 15 March 1991, National Protection was established, while a week later, at the second session, the Inter-Party Council of National Protection was also constituted, the defence of the Republic of Croatia being its primary task.⁵⁰ According to a notice from the Ministry of Defence dated 30 July, National Protection was separated from Civil Protection and thus became an organisation with a military structure and special tasks, and the organisation of units in municipalities and local communities was ordered to begin.⁵¹ The notice, along with its appendices, was signed by the Defence Minister at the time, Šime Đodan, and by the commander of National Protection, Antun Abramović. National Protection numbered more than 50,000 members, with some 20,000 members in Zagreb alone.⁵² In the Đakovo Municipality, by 15 September 1991, more than 7,000 members had enrolled voluntarily across fifty local communities. It was organised in every local community except Svetoblažje, Pauče, Slobodna Vlast, Majar, Podgorje, and Bračevci.⁵³ The Secretary of the Municipal Staff for National Defence in Đakovo was Zvonko Bušić. On 9 August 1991, the commander of the Municipal NZ Staff appointed and the Đakovo Municipality Crisis Staff confirmed the following members: Željko Lovrić (commander), Nikola Brač (deputy commander), Željko Karačonji (operations officer), Damir Gabrić (operations officer), Milan Grgić (operations officer), Krunoslav Filipović (operations officer), Božidar Grdić (operations officer), Mirko Petrošević (operations officer), and Katica Mladina (records officer), while Dragan Boričić, Ivica Šutalo, and Antun Soldo had also joined the staff by the end of August.⁵⁴ The Đakovo area, spanning 830 square kilometres (approximately 320.5 square miles), required thorough preparations and devotion of the members, who, according to the *Instructions on the Tasks, Organisation, and Operation of the Republic*

50 „15. ožujka – Dan osnivanja Narodne zaštite u Republici Hrvatskoj”, www.sabor.hr, Accessed 23 June 2026.

51 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „Obavijest Ministarstva obrane 30. srpnja 1991.”

52 A. NAZOR, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih*, 61.

53 Z. BUŠIĆ, „Napetost u đakovačkoj općini”, p. 43.

54 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „Općinski štab Narodne zaštite – izvješće za razdoblje 1.8.1991. – 30.11. 1992”, 2.

Republike Hrvatske

- zaštita i osiguranje vitalnih objekata
- obavješćavanje građana o svim pitanjima obrane i sigurnosti Republike Hrvatske
- upoznavanje građana o svim pitanjima obrane i sigurnosti Republike Hrvatske
- upoznavanje građana sa oblicima suprotstavljanja agresoru
- izviđanje teritorija, dojavljivanje i alarmiranje građanstva
- izrada i postavljanje prepreka za vojna borbena sredstva (u suradnji sa sindikatima i odgovarajućim poduzećima)
- osiguranje potrebnih transportnih sredstava i organiziranje njihove upotrebe za evakuaciju stanovništva, transport snaga obrane, prijevoz prepreka i opskrbu
- formiranje ekipa za iskopčavanje vojnih objekata JNA iz komunalne mreže (struja, plin, voda PTT) i prekid opskrbe
- priprema što većeg broja agregata za proizvodnju električne energije i ostalih dopunskih energetske izvora (plinske boce, akumulatorske baterije).⁵⁵

U postupku organiziranja NZ naručene su odgovarajuće oznake i članske iskaznice koje do akcije osvajanja vojnih objekata nisu osigurane što je bio razlog civilnog izgleda njenih pripadnika.⁵⁶ Koordinacija s pripadnicima MUP-a bila je konstantna, pogotovo kada je riječ o evidencijama i podjeli naoružanja. Na sjednici Kriznog štaba održanoj 13. kolovoza 1991. donesen je zaključak da se od MUP RH preko Ministarstva obrane zatraži uvid u podatke o vlasnicima dugog oružja na području općine za potrebe opremanja pripadnika NZ.⁵⁷ Dok su pripadnici NZ čuvali značajne objekte u gradu, jedinice Policije bile su zadužene za osiguravanje ulaza u grad.⁵⁸

of Croatia's National Protection Units, included the following:

- protecting people, securing material goods, involving citizens in the defence system of the Republic of Croatia
- ensuring protection and security of vital facilities
- notifying citizens of all matters concerning security and defence of the Republic of Croatia
- familiarising citizens with all matters concerning security and defence of the Republic of Croatia
- familiarising citizens with forms of opposition to the aggressor
- reconnoitring territory, informing and alerting the civilian population
- building and setting up street barricades for blocking military combat vehicles (in cooperation with trade unions and relevant enterprises)
- securing transport vehicles for evacuation of the population, transport of defence forces, barricades and supplies, as well as organising the above-mentioned transport
- forming teams for disconnecting the JNA facilities from the utility network (electricity, gas, water, telecommunication) and supply cutoff
- acquiring as many generator sets as possible for generating electrical power and other complementary sources of energy (gas cylinders, rechargeable batteries).⁵⁵

In the process of organising the NZ, appropriate insignia and membership cards were ordered but had not been issued by the time of the operation to capture the JNA facilities, which is why the members appeared as civilians.⁵⁶ Coordination with MUP personnel was constant, especially regarding records and distribution of weapons. At the Crisis Staff session held on 13 August 1991, a decision was made to request, via the Ministry of Defence, that the MUP of the Republic of Croatia provide access to records on owners of long-barrelled firearms in the municipality, for the purpose of equipping NZ members.⁵⁷ While NZ members guarded significant facilities in the town, Police units were responsible for securing the town's entrances.⁵⁸

55 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „Upute o zadacima, organiziranju i djelovanju odreda Narodne zaštite Republike Hrvatske“, Zagreb, 30. srpnja 1991.

56 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „Općinski štab Narodne zaštite – izvješće za razdoblje 1.8.1991. – 30.11. 1992.“, 14.

57 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „Krizni štab općine Đakovo – izvješće o stanju na području Općine“, 13.8.1991.

58 Z. BUŠIĆ, „Napetost u đakovačkoj općini“, 44.

55 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „Upute o zadacima, organiziranju i djelovanju odreda Narodne zaštite Republike Hrvatske“, Zagreb, 30. srpnja 1991.

56 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „Općinski štab Narodne zaštite – izvješće za razdoblje 1.8.1991. – 30.11. 1992.“, p. 14.

57 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „Krizni štab općine Đakovo – izvješće o stanju na području Općine“, 13.8.1991.

58 Z. BUŠIĆ, „Napetost u đakovačkoj općini“, p. 44.

7. Svakodnevica i pripreme

Organizacija obrane Đakovštine, osim u naoružanju i ljudstvu, oslanjala se na svakodnevne informacije s promatračkih dežurstava kako bi Zapovjedništvo raspolagalo sa što točnijim informacijama o kretanju neprijateljskih jedinica. Takve se informacije donose u Knjizi dojava u razdoblju od 8. kolovoza 1991. do 14. rujna 1991.⁵⁹ Knjiga donosi autentičan i neposredan prikaz ratnih dana iz perspektive zapovjednika, ali i običnih ljudi suočenih s izvanrednim okolnostima. Također, nudi izravan uvid u svakodnevne dojave i prikazuje razinu kolektivne otpornosti i zajedništva Đakovčana pred bitku za vojarne.

Od početka srpnja Zapovjedništvo te pristojne i prateće postrojbe razmještene su u prostorijama DVD-a, 1. satnija u prostorima tvornice „GELI“, 2. satnija u prostorijama „TRUDBENIKA“, a 3. satnija u prostorijama „ŠVAJRCERIJE“, sa zadaćom čuvanja važnih privrednih objekata, osiguranja skupljanja ljetine, prihvata vojnika i časnika prebjeglih iz JNA, intenzivne obuke svih struktura postrojbe, te intenzivnog praćenja i izvješćivanja o događajima u vojnim objektima u Đakovu i vojnom poligonu Nabrđe.⁶⁰ Također tijekom ljeta, na području Đakovštine Zapovjedništvo je organiziralo stražarske punktove s ciljem pravovremenog reagiranja na moguće prijetnje. Neki od punktova zabilježeni su u Knjizi zapovijedi Zapovjedništva i Knjizi dnevnih zapovijedi I. čete. Prema Knjizi zapovijedi Zapovjedništva dežurstva su organizirana od 30. srpnja, a podrazumijevala su stražarska mjesta pod nazivima: „Glavni ulaz“, „Kuhinja“, „Dvorište“, „Terasa“, „Kod Zapovjedništva“, „U Zapovjedništvu“, te „U kuhinji“. U Knjizi dnevnih zapovijedi I. čete zapisani su i drugi nazivi stražarskih punktova poput vodocrpilišta „Trslane“, zgradama „Trgoprometa“, „Silosa“ i „DVD-a, te ostali pod nazivima „Bunker“, „Porta“, „Kapija“, „Sjemenska“.⁶¹ Osim zapisanih, postojala su još tri punkta, a oni su „Dvorište mašinske“, „Ciglane“ i „Posavina“.

Mehanizirane jedinice đakovačkog garnizona JNA tijekom lipnja, srpnja, a osobito kolovoza često su bile u pokretu što je lokalno stanovništvo zabilježilo fotografiranjem i snimanjem. Kretale su se u koloni po cijeloj Đakovštini ovisno o datumu, a za te

59 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, *Knjiga dojava*, MĐ-DR-61

60 M. PERIĆ, „Borbena djelovanja 2. bojne 107.br.-1 bojne 122.br. HV-a tijekom 1991., priredio: bojnik Željko Miholjek – memoarsko gradivo“, 251.

61 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „Knjiga dnevnih zapovijedi 1. četa“, MĐ-DR-4605, 1-37.

7. Daily Life and Preparations for Defence

Beyond weaponry and personnel, the organisation of the Đakovo area's defence relied on daily information from observation posts, so that the Command Headquarters would have the most accurate possible picture of enemy troop movements. This information is recorded in the Reports logbook (*Knjiga dojava*) for the period from 8 August to 14 September 1991.⁵⁹ The logbook offers an authentic, immediate account of wartime from the perspective of both commanders and ordinary people facing extraordinary circumstances. It also provides direct insight into the daily reports and shows collective resilience and solidarity among the people of Đakovo immediately before the Battle of the Barracks.

Since the beginning of July, the Command Headquarters, together with the staff and supporting units, had been stationed in the premises of the Volunteer Fire Brigade, the 1st Company in the premises of the „GELI“ factory, the 2nd Company in the premises of „TRUDBENIK“, and the 3rd Company in the premises of „ŠVAJRCERIJE“, with the task of guarding important economic facilities, securing the harvesting of crops, receiving soldiers and officers who had defected from the JNA, conducting intensive training of all units, and closely monitoring and reporting on events at the military facilities in Đakovo and the Nabrđe training ground.⁶⁰ During the summer, the Command Headquarters also organised guard posts throughout the Đakovo area to ensure a timely response to potential threats. Some of these posts are recorded in the Command Headquarters' Book of Commands and the 1st Company's Book of Daily Commands. According to the Command Headquarters' Book of Commands, guard duties were organised from 30 July and included guard posts designated as: „Main Entrance“, „Kitchen“, „Courtyard“, „Terrace“, „At the Headquarters“, „Inside the Headquarters“, and „In the Kitchen.“ The 1st Company's Book of Daily Commands also records other guard-post locations, including the „Trslane“ water pumping station, the buildings of retail trade „Trgopromet“, the grain storage facility „Silo“, the buildings of „Volunteer Fire Brigade“, as well as other posts designated as „Bunker“,

59 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, *Knjiga dojava*, MĐ-DR-61.

60 M. PERIĆ, „Borbena djelovanja 2. bojne 107.br.-1 bojne 122. br. HV-a tijekom 1991., priredio: bojnik Željko Miholjek – memoarsko gradivo“, p. 251.

potrebe iz vojarni su izvedena najrazornija mehanizirana sredstva stacionirana u garnizonu, poput tenkova T-55 i oklopnih borbenih vozila (BOV-1 i BOV-3 i OT M-60). Zasigurno je da su takve kretnje za cilj imale demonstraciju moći. Kao odgovor na sve izraženiju prijetnju JNA, organiziran je Krizni štab Općine Đakovo, kao izvanredno lokalno koordinacijsko i upravno tijelo. Uspostavljen je radi organizacije obrane, održavanja javnog poretka i osiguravanja funkcioniranja civilne vlasti u uvjetima ratne ugroze. Djelovao je od kolovoza 1991. do kraja travnja 1992., a njegovi članovi za vrijeme osvajanja objekata bili su:

1. Mate Zorić – predsjednik Skupštine općine
2. August Zebec – predsjednik Izvršnog vijeća
3. Zvonimir Berc – zapovjednik rezervne Garde
4. Zvonko Bušić – sekretar za Narodnu obranu
5. Valter Rudman – zapovjednik Policijske stanice
6. Ivo Vuksanović – zapovjednik Civilne zaštite
7. Neimenovani zapovjednik štaba Narodne Zaštite
8. Stjepan Rac – ravnatelj Doma zdravlja
9. Ante Radoš – sekretar Sekretarijata za privredu i društvene djelatnosti
10. Mirko Drenjanac – predsjednik Izvršnog odbora HDZ Đakovo⁶²

Tijekom kolovoza 1991., Krizni štab Općine Đakovo svakodnevno je pisao izvješća o stanju na području općine. U izvješću dana 5. kolovoza kojeg je potpisao predsjednik Kriznoga štaba Mate Zorić stoji da su kretnje bile svakodnevne što je izazivalo uznemirenost stanovništva.⁶³ Skupština općine Đakovo dana 19. kolovoza upućuje pismo upozorenja garnizonu u Đakovu pozivajući se na prethodna u kojima stoji da garnizon mora prijaviti svoje kretnje Policijskoj postaji kako ne bi došlo do neželjenih posljedica napominjući da je cilj mir pučanstva općine koji se urušava svakim neprijavljenim izlaskom iz vojnih objekata.⁶⁴

62 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „Popis članova Kriznog štaba Općine Đakovo s adresama i kontaktima“

63 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „Izvješće o stanju na području Općine Đakovo, 5. kolovoza 1991.“

64 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „Dopis

„Doorman’s Booth“, „Gate“, and „Sjemenska.“⁶¹ In addition to those recorded in the documents, three further posts were established: Dvorište mašinske („Mechanical Workshop Yard“), Cigлана („Brickyard“), and Posavina (Knitwear factory).

During June and July, and particularly in August, the mechanised units of the Đakovo JNA garrison were frequently on the move, as documented in photographs and video recordings made by the local population. Depending on the date, they moved in columns throughout the Đakovo area, and for this purpose the most destructive mechanised equipment stationed in the garrison was deployed from the barracks, including T-55 tanks and armoured combat vehicles (BOV-1, BOV-3, and OT M-60). There is little doubt that these movements were intended as a demonstration of force. In response to the increasingly pronounced threat posed by the JNA, the Đakovo Municipality Crisis Staff was established as an extraordinary local coordinating and administrative body. It was established to organise the defence, maintain public order, and ensure the functioning of civilian authorities under wartime conditions. The Crisis Staff operated from August 1991 to late April 1992, and at the time of the operation to capture the JNA facilities, its members were:

1. Mate Zorić – President of the Municipal Assembly (Mayor)
2. August Zebec – President of the Executive Council
3. Zvonimir Berc – Reserve Guard Commander
4. Zvonko Bušić – National Defence Secretary
5. Valter Rudman – Đakovo Police Chief
6. Ivo Vuksanović – Head of Civil Protection
7. Unnamed Commander of the National Protection Staff
8. Stjepan Rac – Head of the Health Centre
9. Ante Radoš – Secretary of the Secretariat for Economy and Social Activities
10. Mirko Drenjanac – President of the Executive Board of HDZ Đakovo.⁶²

In August 1991, the Đakovo Municipality Crisis Staff wrote daily reports on the situation in the area. The report dated 5 August and signed by the

61 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „Knjiga dnevnih zapovjedi 1. četa“, MĐ-DR-4605, pp. 1-37.

62 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „Popis članova Kriznog štaba Općine Đakovo s adresama i kontaktima.“

Predratne aktivnosti angažirale su gotovo sve slojeve društva, a osim muškaraca svoj doprinos dala je i ženska populacija Đakovštine. Od dana 30. kolovoza 1991. godine u Đakovu su se mogle vidjeti i žene-gardisti.⁶⁵ Doprinos ženskog stanovništva odrazio se i humanitarnim aktivnostima među kojima su organiziranje antiratnog prosvjeda „Bedem ljubavi“ (30. kolovoza 1991.) te različite akcije skupljanja odjeće, obuće, higijene, hrane, novca i sl. za gardiste ili ratne bolnice u Đakovu, Osijeku i Vukovaru. Ovakvim primjerima civilne solidarnosti, humanitarnog djelovanja i mirotvorstva građanke Đakovštine motivirale su i opremile gardiste, pripadnike MUP-a i Narodne zaštite različitim potrepštinama. Na antiratnom skupu „Bedem ljubavi“, uz majke, sudjelovalo je i lokalno svećenstvo. Program skupa sastojao se od zajedničke molitve s biskupom Ćirilom Kosom pred đakovačkom katedralom, potom okupljanjem na đakovačkom korzu gdje su upućene poruke mira i poziv na razum, te hodnjom prema vojarnama u Đakovu, uglavnom onoj u Dračicama. Njihovo protivljenje ratu te zabrinutost za sudbinu vlastite i tuđe djece, ali i svojih muževa, odražavali su natpisi na transparentima koje su istaknuli: „Generali zaustavite rat“ i „Vratite nam našu djecu“.⁶⁶

U mjesecima prije otvorenog sukoba problem oskudice nije bio prisutan samo u naoružanju već i u vojnoj opremi: nedostajalo je čizama, zaštitnih prsluka, kaciga, radio veza i sanitetskog materijala. Oskudica je pogodila i svakodnevni civilni život. Potom su ratna djelovanja, prekid prometnih veza i kriza uzrokovali nestašice pojedinih namirnica, osnovnih kućnih potrepština, goriva, lijekova i sl. Taj problem sve više je dolazio do izražaja dolaškom i povećavanjem broja prognanika. Petnaest dana prije otvorenog sukoba, 1. rujna, na području đakovačke općine nalazilo se 533 prognanika iz ratom ugroženih mjesta istočne Slavonije, od kojih je 126 stiglo istoga dana iz Borova Naselja.⁶⁷ Prema riječima tadašnjeg predsjednika Vijeća skupštine općine Đakovo i Kriznoga štaba Mate Zorića, do 15. rujna i bitke za vojne objekte u Đakovu se nalazilo oko tisuću prognanika.⁶⁸ Stalna pomoć u različitim oblicima svakodnevno je za potrebe prognanika i lokalnog stanovništva pristizala iz Crvenog Križa, Caritasa, lokalnih privatnih tvrtki i drugih gradova

President of the Crisis Staff, Mate Zorić, stated that the daily movements of the JNA garrisons caused disturbance among civilians.⁶³ On 19 August, the Đakovo Municipal Assembly addressed a warning letter to the Đakovo garrison, referring back to earlier letters which stated that the garrison must report its movements to the police station to avoid any unintended consequences, noting that the main goal was the peace of the municipality's people, which was disturbed every time personnel left the facilities unannounced.⁶⁴

Pre-war activities engaged citizens from all levels of society, and the women of the Đakovo area participated alongside men, making a considerable contribution. From 30 August 1991 onward, one could also see guardswomen in Đakovo.⁶⁵ The contribution of the female population was also reflected in humanitarian activities, including the organisation of the anti-war movement *Bedem ljubavi* (the „Rampart of Love“, 30 August 1991), as well as various collection drives for clothing, footwear, hygiene items, food, money, and similar items for the guardsmen or for war hospitals in Đakovo, Osijek, and Vukovar. Through such examples of civil solidarity, humanitarian action, and peace-making, the women of the Đakovo area motivated and equipped the guardsmen, MUP personnel, and National Protection members with various supplies. Local clergy also took part in the *Bedem ljubavi* anti-war gathering alongside the mothers. The programme consisted of a joint prayer with Bishop Ćiril Kos outside the Đakovo Cathedral, followed by a gathering on the Đakovo downtown pedestrian zone, locally known as *Korzo*, where messages of peace and appeals to reason were delivered, and then a march toward the barracks in Đakovo—mainly the one at *Dračice*. Their rebellion against the war and concern for the fate of their and other people's children, but also their husbands', were reflected by the slogans on banners: „Generals, stop the war“ and „Bring back our children“.⁶⁶

In the months before the outbreak of open conflict, shortages affected not only weaponry but also military equipment: boots, protective vests, helmets, radio communications equipment, and medical supplies were in short supply. These shortages also affected everyday civilian life. Combat op-

Skupštine općine Đakovo upućen garnizonu u Đakovu, 19. kolovoza.“

65 Z. BUŠIĆ, Isto, 48.

66 M. PERIĆ, „Bedem ljubavi kod vojarne u Dračicama, Đakovo, 30. kolovoza“, 41.

67 Z. BUŠIĆ, „Napetost u đakovačkoj općini“, 49.

68 S. KRAML „Mate Zorić, gradonačelnik Đakova o obrani Đakovštine“, 20.

63 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „Izvešće o stanju na području Općine Đakovo, 5. kolovoza 1991.“

64 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „Dopis Skupštine općine Đakovo upućen garnizonu u Đakovu, 19. kolovoza.“

65 Z. BUŠIĆ, *ibid.*, p. 48.

66 M. PERIĆ, „Bedem ljubavi kod vojarne u Dračicama, Đakovo, 29. kolovoza“, p. 41.

u Hrvatskoj i inozemstvu. Prognanici su zbog straha od prelijevanja ratnih aktivnosti na Đakovštinu uglavnom bili u tranzitu. Privremeni smještaj osiguravala im je Skupština općine Đakovo, ali i velikodušno lokalno stanovništvo u svojim domovima i vikendicama.

erations, the disruption of transport links, and the wider crisis led to shortages of certain foodstuffs, basic household necessities, fuel, medicines, and the like. This problem became increasingly pronounced with the arrival and growing numbers of displaced persons. Fifteen days before the outbreak of open conflict, on 1 September, there were 533 displaced persons in the Đakovo municipality area from war-threatened areas of eastern Slavonia, 126 of whom had arrived that same day from Borovo Naselje.⁶⁷ According to the then president of the Đakovo Municipal Assembly and of the Crisis Staff, Mate Zorić, by 15 September and the Battle of the Barracks there were around a thousand displaced persons in Đakovo.⁶⁸ Ongoing assistance in various forms arrived daily for the needs of the displaced persons and the local population, from the Red Cross, Caritas, local private companies, and other towns in Croatia and abroad. Displaced persons, fearing that combat might spread into the Đakovo area, were for the most part in transit. Temporary accommodation was provided for them by the Đakovo Municipal Assembly and the generous local population, who offered their own houses and vacation homes.

67 Z. BUŠIĆ, „Napetost u đakovačkoj općini”, p. 49.

68 S. KRAML, „Mate Zorić, gradonačelnik Đakova o obrani Đakovštine”, p. 20.

8. Tijek osvajanja vojnih objekata

Dana 15. rujna 1991., na temelju naredbe ministra obrane RH od 12. rujna, započela je koordinirana akcija osvajanja vojnih objekata JNA u garnizonu Đakovo. Akcija je predstavljala dio šire hrvatske strategije preuzimanja vojarni i skladišta JNA, s ciljem pribavljanja prijeko potrebnog naoružanja i sprječavanja daljnjeg djelovanja neprijateljskih snaga u istočnoj Slavoniji. U prvim satima operacije hrvatske snage, sastavljene od pripadnika Zbora narodne garde, policije i Narodne zaštite, uspostavile su blokadu vojnih objekata u gradu i Đakovštini. Prema svjedočanstvima sudionika operacije Zvonka Bušića, tadašnjeg sekretara Narodne obrane u Đakovu, hrvatske snage znale su da osim vatrene moći, u vojarnama boravi obrazovan i stručan topnički kadar sposoban upotrijebiti ga.⁶⁹ Hrvatska strana raspolagala je ograničenim količinama lakog naoružanja, zbog čega je djelovanje bilo usmjereno na izolaciju svih objekata i vršenje psihološkog pritiska na pripadnike JNA kako bi se postigla predaja bez većih razaranja i ljudskih gubitaka. Istodobno, među civilnim stanovništvom vladalo je iznimno napeto stanje. Grad se nalazio pod stalnom prijetnjom topničkih napada i mogućeg prodora oklopnih snaga JNA iz smjera okolnih objekata JNA, prije svega s poligona „Nabrđe“. Organizirana akcija oslanjala se na lokalni Krizni Štab, dok su komunikacije i informacije bile strogo kontrolirane kako bi se sačuvala operativna sigurnost akcije. Kao službeni termin početka borbenog djelovanja uzimaju se popodnevni sati, točnije 17:15, kada je iz smjera vojarne Dračice otvorena paljba prema silosu, jednom od stupova gospodarstva Đakovštine. Međutim, usmena svjedočanstva i videozapisi iz Zbirke Domovinskog rata pokazuju da su djelovanja u oblicima paljbe i provokacija započela tri sata ranije. Oko 14 sati na Domu JNA zavijorila se zastava Republike Hrvatske, što je zapravo označilo predaju prvoga vojnoga objekta.

Drugoga dana akcije, 16. rujna, hrvatske su snage nastavile pritisak na objekte JNA, pri čemu su borbe postale intenzivnije, osobito oko vojarne u gradu Đakovu. Tijekom prijepodneva i noći vođene su borbe s pripadnicima JNA koji su odbijali predaju. Koordinirana akcija uspjela je ograničiti kretanje

69 M. PERIĆ, Đakovačkim objektivom kroz Domovinski rat, „Sjećanje Zvonka Bušića, tadašnjeg sekretara Narodne obrane“ 11.

8. The Chronology of Capturing the JNA Facilities

On 15 September 1991, following an order issued by the Croatian Minister of Defence on 12 September, a coordinated operation to capture the JNA facilities at the Đakovo garrison began. The operation was part of a broader Croatian strategy to capture the JNA barracks and depots, aiming to acquire urgently needed weaponry and prevent further enemy action in eastern Slavonia. In the first hours of the operation, Croatian forces—composed of members of the National Guard Corps (ZNG), the Police, and National Protection—established a blockade of the military facilities in Đakovo and the wider area. According to the testimony of Zvonko Bušić, a participant in the operation and then National Defence Secretary in Đakovo, Croatian forces knew that not only did the barracks have the firepower but also the educated and skilled artillery personnel capable of using it.⁶⁹ The Croatian side had only limited quantities of light weaponry at its disposal, which is why efforts were directed at isolating the facilities and exercising psychological pressure on JNA personnel to achieve surrender without major destruction or casualties. In the meantime, an extremely tense atmosphere prevailed among the civilian population. The town was under constant threat of artillery attack and a possible intrusion of JNA armoured forces from the nearby JNA facilities, especially the Nabrđe training ground. The organised operation relied on the local Crisis Staff, while communication and information were strictly controlled in order to protect the operation's security. The official start of combat action is taken to be the afternoon hours, more precisely 5.15 p.m., when fire was opened from the Dračice barracks toward the grain silo, one of the pillars of the Đakovo area's economy. However, oral testimonies and video footage from the Homeland War Collection show that gunfire and provocations had in fact begun three hours earlier. Around 2 p.m., the flag of the Republic of Croatia was raised at the JNA Centre, effectively marking the surrender of the first military facility.

On the second day of the operation, 16 September, Croatian forces continued to exert pressure on the JNA facilities, and the fighting intensified, especially around the barracks in Đakovo. Throughout the morning and into the night, fighting continued against JNA personnel who refused to surrender.

69 M. PERIĆ, Đakovačkim objektivom kroz Domovinski rat, „Sjećanje Zvonka Bušića, tadašnjeg sekretara Narodne obrane“, p. 11.

neprijateljskih snaga i spriječiti njihovo spajanje s drugim vojnim objektima. Oko 13:30 hrvatske su snage uspjele zauzeti vojni objekt „Diljski odred“. U tim sukobima poginuo je jedan hrvatski branitelj, dok je više pripadnika ZNG-a i MUP-a ranjeno. Na drugoj strani bila su tri poginula – među njima, i stariji vojnik I. klase, a ranjeno ih je desetak. Nakon predaje jednoga vojnoga objekta u gradu, akcija je usmjerena prema preostalim objektima, prije svega vojarni u Dračicama i skladištu oružja u šumi Gaj. Zarobljeni ročnici i oficiri iz vojnoga objekta „Diljski odred“ najprije su nahranjeni i preodjeveni u civilnu odjeću, a zatim ispraćeni u prostorije kina (Doma JNA). Istoga dana započeli su pregovori s predstavnicima JNA. Uspostavljena je komunikacija između Kriznoga štaba i predstavnika đakovačkog garnizona, među kojima su bili potpukovnik Radenko Gengo, pukovnik Milomir Ćirović i major Stevo Sotonica. Zapovjedništvo JNA pokušavalo je dobiti jamstva za sigurno povlačenje vojnika i zadržavanje dijela naoružanja, dok hrvatska strana na takve uvjete nije pristajala. Pregovore je dodatno otežala vijest o sporazumu o primirju u Igalu (Crna Gore) između hrvatskog državnog vrha i JNA, zbog čega je postojala opasnost da se akcija obustavi prije završetka. Unatoč tomu, Krizni štab odlučio je nastaviti akciju pod strogo kontroliranim uvjetima, svjestan da bi neuspjeh imao ozbiljne posljedice za obranu Đakova i cijele Slavonije, ali i za članove Kriznog štaba, s obzirom na to da je odluka o nastavku akcije donesena samostalno. Posebna je pozornost posvećena skladištu u šumi Gaj gdje se nalazila velika količina oružja i eksplozivnih sredstava Teritorijalne obrane. Dio Kriznoga štaba uputio se s pukovnikom Ćirovićem i majorom Sotonicom prema skladišnom kompleksu, dok su paralelno na radio vezi bili u komunikaciji s potpukovnikom Gengom. Gengin prijedlog bio je da pet vojnika smije sudjelovati u prijenosu naoružanja što bi rezultiralo vrlo sporim procesom. Predstavnici Kriznoga štaba odbili su takav prijedlog zbog straha od odmazde zrakoplova iz Tuzle – gdje je bilo središte toga korpusa JNA. Naposljetku, potpukovnik Radenko Gengo pristao je predati oružje Teritorijalne obrane Općini Đakovo, njenim stvarnim vlasnicima, što je osiguralo uvjete za učinkovitiji nastavak borbe i osvajanje preostalih objekata.

Tijekom noćnih i ranih jutarnjih sati 16./17. rujna hrvatske su snage intenzivirale aktivnosti oko skladišta naoružanja u šumi Gaj i vojarni Dračice. Organizirana je uspješna akcija što bržeg izvlačenja velikih količina oružja, streljiva i eksplozivnih sredstava iz skladišnih objekata u šumi Gaj, dok su se borbena djelovanja prema vojarni Dračice poja-

The coordinated operation succeeded in restricting the movement of enemy forces and preventing them from linking up with other military facilities. Around 1.30 p.m., Croatian forces captured the Diljski odred barracks. One Croatian war veteran, known in Croatia as *branitelj* („defender”), was killed in these clashes, while several ZNG members and MUP personnel were wounded. On the opposite side, three soldiers were killed, among them a senior private first class, and some ten were wounded. After the surrender of one military facility in the town, the operation shifted to the remaining facilities, namely the Dračice barracks and the weapons depot in the Gaj forest. The captured conscripts and officers from the Diljski odred barracks were first given food and changed into civilian clothing, then escorted to the cinema premises at the JNA Centre. Negotiations with JNA representatives began the same day. Communication was established between the Crisis Staff and representatives of the Đakovo garrison, including Lieutenant Colonel Radenko Gengo, Colonel Milomir Ćirović, and Major Stevo Sotonica. The JNA Command sought guarantees for the safe withdrawal of its soldiers and the retention of part of its weaponry, but the Croatian side did not agree to these conditions. The negotiations were further complicated by news of a ceasefire agreement reached in Igalo (Montenegro) between the Croatian state leadership and the JNA, which raised the risk that the operation would be halted before it was completed. Despite this, the Crisis Staff decided to continue the operation under strictly controlled conditions, aware that failure would have serious consequences for the defence of Đakovo and Slavonia as a whole, but also for the members of the Crisis Staff themselves, given that the decision to continue had been made on their own authority. Special attention was devoted to the depot in the Gaj forest, where a large quantity of Territorial Defence weapons and explosive ordnance was stored. Part of the Crisis Staff set out with Lieutenant Colonel Ćirović and Major Sotonica toward the depot complex, while simultaneously maintaining radio contact with Lieutenant Colonel Gengo. Gengo proposed that only five soldiers be allowed to transport the weapons, which would have made the process very slow. Representatives of the Crisis Staff rejected this proposal for fear of retaliation from aircraft based in Tuzla, where the headquarters of that JNA corps was located. In the end, Lieutenant Colonel Radenko Gengo agreed to hand over the Territorial Defence weapons to the Đakovo Municipality, their true owners, which created the conditions for a more effective continuation of the fighting and the capture of the remaining facilities.

During the night and early morning hours of 16–17 September, Croatian forces intensified activ-

čala. Jači borbeni pritisak s distance je osim oružja iz šume Gaj, omogućio i kamion koji je prema zapovjedniku akcije Mirku Štrku stigao u Đakovo. Sadržaj kamiona bile su mine i minobacač koji su pribavljeni nakon osvajanja vojnog skladišta Gromačnik kraj Slavenskog Broda. S obzirom na stalno motrenje aktivnosti garnizona Đakovo, hrvatske snage znale su da bi zbog prethodno postavljenih minskih sredstava izravan napad na vojarnu Dračice bio obilježen velikim ljudskim gubitcima. Zahvaljujući boljoj opremljenosti i dosjetljivosti, Krizni štab odlučio se za drukčiji pristup. Postavljanjem minobacača u šumu Zokovica uz jezero Jošava, učinkovitom minobacačkom paljbom na vojarnu Dračice izvršen je pritisak radi predaje. Iako se nije dogodila odmah, Krizni štab općine Đakovo na svojoj sjednici održanoj 18. rujna 1991. u 1:40 sati donosi zaključak⁷⁰:

1. Da se svim časnicima JNA koji su u radnom odnosu u Garnizonu Đakovo u slučaju predaje snagama Republike Hrvatske garantira:

- osobna sigurnost i sigurnost njihove imovine
- da će imati isti tretman kao da i nije bilo ratnog sukoba, a s njima će se postupati u skladu s Ustavom i ostalim pozitivnim propisima Republike Hrvatske
- niti jedan časnik JNA neće se tretirati kao ratni zločinac

2. Svim vojnicima u Garnizonu JNA garantira se u slučaju predaje:

- potpuna osobna sigurnost
- slobodan odlazak svojim domovima ili mjestima u koje žele otići.
-

Zaključak je vrijedio samo ukoliko se Garnizon preda do 18. rujna 1991. godine u 6:00 sati. Potpisnici zaključka su tadašnji Predsjednik skupštine i predsjednik Kriznog štaba Mate Zorić i August Zebec. Odgovor je ubrzo stigao, a u vojarnu Dračice na pregovore o predaji odlaze dva zapovjednika, Mirko Štrk i Božo Blažević te Zlatko Kajmić. Vojarna Dračice predala se do ranih jutarnjih sati 18. rujna za kada je dogovoren prijevoz ročnika i oficira. Nakon osvajanja vojnih objekata, pripadnicima ZNG-a i MUP-a predala su se 64 aktivna časnika i 298 vojnika JNA, većinom albanske i srpske nacionalnosti. Aktivni časnici su uz policijsku pratnju preusmjereni na kriminalističku obradu, te su prevezeni u Zagreb i prema riječima tadašnjeg predsjednika Općine Đakovo razmijenjeni za hrvatske gardiste, dok je

ity around the weapons depot in the Gaj forest and the Dračice barracks. A successful operation was organised to remove, as quickly as possible, large quantities of weapons, ammunition, and explosive ordnance from the storage facilities in the Gaj forest, while combat activity against the Dračice barracks intensified. Stronger combat pressure from a distance was enabled not only by the weapons from the Gaj forest but also by a truck that, according to the operation's commander, Mirko Štrk, arrived in Đakovo. The truck's contents were mines and a mortar, obtained after the capture of the Gromačnik military depot near Slavonski Brod. Given the constant surveillance of the Đakovo garrison's activities, Croatian forces knew that, because of previously laid mines, a direct assault on the Dračice barracks would result in heavy casualties. Thanks to better equipment and resourcefulness, the Crisis Staff opted for a different approach. By positioning a mortar in the Zokovica forest by Lake Jošava, effective mortar fire was directed at the Dračice barracks to press for its surrender. Although the surrender did not come immediately, at its session held on 18 September 1991 at 1.40 a.m.,⁷⁰ the Đakovo Municipality Crisis Staff adopted the following resolution:

1. That all JNA officers employed in the Đakovo garrison be guaranteed, in the event of surrender to the forces of the Republic of Croatia:

- personal safety and the safety of their property
- to be treated as though no war had taken place, and will be dealt with in accordance with the Constitution and other positive legislation of the Republic of Croatia
- no JNA officer will be treated as a war criminal

2. That all soldiers in the JNA garrison be guaranteed, in the event of surrender:

- complete personal safety
- free passage to their homes or to wherever they wish to go.

The resolution applied only if the Garrison surrendered by 6.00 a.m. on 18 September 1991. It was signed by the then President of the Assembly, Mate Zorić, and the President of the Crisis Staff, August Zebec. A response soon arrived, and two commanders, Mirko Štrk and Božo Blažević, together with Zlatko Kajmić, went to the Dračice barracks to negotiate the surrender. The Dračice barracks surrendered in the early morning of 18 September, by which time transport had been arranged for the conscripts and officers. After the capture of the military facilities, 64 active-duty JNA officers

70 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „Zaključak Kriznog štaba općine Đakovo 18. rujna 1991.“

70 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „Zaključak Kriznog štaba općine Đakovo 18. rujna 1991.“

veći dio mladih vojnika – ročnika nakon evidencije puštem svojim kućama.⁷¹

Do 18. rujna 1991. akcija osvajanja vojnih objekata JNA na području Đakovštine bila je gotovo završena. Preostalo je pitanje vojnog poligona „Nabrđe“, gdje su se još nalazili tenkovi, oklopna vozila i dio tehnike. Hrvatske su snage, osobito one iz Gašinaca, nastojale spriječiti eventualni proboj tih postrojbi prema Đakovu ili njihovo povezivanje s drugim jedinicama u Slavoniji. Četa je pri bijegu primijećena od strane 108. brigade ZNG 17. rujna dok se kretala na pravcu između sela Hrkanovci prema selu Novo Topolje.⁷² Pripadnici 108. brigade ZNG sustigli su oklopno-mehaniziranu četu JNA koja se sastojala od tri tenka i šest oklopnih transportera te oko 100 vojnika što je rezultiralo predajom oklopnjaka i naoružanja, ali pod uvjetom da im se dopusti prijelaz u Bosnu i Hercegovinu preko mosta između Slavonskog i Bosanskog Šamca.⁷³ U Đakovu su hrvatske snage zarobile protuoklopnu artiljerijsku brigadu JNA koja je ustrojbeno imala dva protuoklopna divizion s protuoklopnim topovima T-12 100mm, ZID 76 mm, protuoklopnim borbenim vozilima (BOV-1) i oklopnim borbenim vozilima s trocijevnim topovima 20 mm, te pješačkim naoružanjem za veći broj vojnika.⁷⁴ Slična brigada, premda vojišna zarobljena je još samo u Virovitici. Time je završena jedna od najvažnijih akcija osvajanja vojnih objekata JNA u istočnoj Slavoniji, ali i Hrvatskoj 1991. godine. Prema riječima tadašnjeg zapovjednika akcije Mirka Štrka, tehnika, streljivo i naoružanje iz đakovačkih vojarni bilo je od neprocjenjive važnosti u datom trenutku, ne samo za Đakovo i Slavoniju već za Republiku Hrvatsku u cjelini.⁷⁵

and 298 soldiers—mostly of Albanian or Serb nationality—surrendered to ZNG members and MUP personnel. The active-duty officers were escorted by police for criminal processing and transported to Zagreb, where, according to the then president of the Đakovo Municipality, they were exchanged for Croatian guardsmen, while most of the young soldiers, the conscripts, were released home after being recorded.⁷¹

By 18 September 1991, the operation to capture the JNA facilities in the Đakovo area was nearly complete. The remaining issue was the Nabrđe training ground, where tanks, armoured vehicles, and some equipment were still located. Croatian forces, especially those from Gašinci, sought to prevent any breakthrough by these units toward Đakovo or their linking up with other units in Slavonia. The company was spotted during its escape by the 108th ZNG Brigade on 17 September, while moving along the route between the villages of Hrkanovci and Novo Topolje.⁷² Members of the 108th ZNG Brigade caught up with an armoured-mechanised company consisting of three tanks, six armoured personnel carriers, and around 100 soldiers, which resulted in the surrender of the armoured vehicles and weaponry—but on condition that they be allowed to cross into Bosnia and Herzegovina via the bridge between Slavonski and Bosanski Šamac.⁷³ In Đakovo, Croatian forces captured an anti-tank artillery brigade that, by organisational structure, comprised two anti-tank battalions equipped with T-12 100-mm anti-tank guns, ZIS 76-mm guns, BOV-1 anti-tank combat vehicles, and BOV-3 armoured combat vehicles fitted with triple-barrelled 20-mm guns, along with infantry weapons for a large number of soldiers.⁷⁴ A similar brigade capture occurred only in Virovitica. This concluded one of the most important operations of capturing the JNA facilities in eastern Slavonia, and indeed in Croatia, in 1991. According to the commander of the operation at the time, Mirko Štrk, the equipment, ammunition, and weaponry from the Đakovo barracks were of inestimable importance at that moment—not only for Đakovo and Slavonia, but for the Republic of Croatia as a whole.⁷⁵

71 M. PERIĆ, Đakovačkim objektivom kroz Domovinski rat, „Mate Zorić, ratni gradonačelnik Đakova – memoarsko gradivo“ 9.

72 Davor MARIJAN, „Graničari: Prilog za ratni put 108. brigade Zbora narodna garde Republike Hrvatske (lipanj 1991. – studeni 1992.)“, Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod, 2006., 74.

73 Isto, 75.

74 M. PERIĆ, Đakovačkim objektivom kroz Domovinski rat, „Sjećanje Zvonka Bušića, tadašnjeg sekretara Narodne obrane“ 14.

75 M. PERIĆ, Đakovačkim objektivom kroz Domovinski rat, „Sjećanje Mirka Štrka, zapovjednika akcije oslobađanja vojnih objekata u Đakovu“, 18.

71 M. PERIĆ, Đakovačkim objektivom kroz Domovinski rat, „Mate Zorić, ratni gradonačelnik Đakova – memoarsko gradivo“, p. 9.

72 Davor MARIJAN, „Graničari: Prilog za ratni put 108. brigade Zbora narodna garde Republike Hrvatske (lipanj 1991.–studeni 1992.)“, Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod, 2006, p. 74.

73 Ibid., p. 75.

74 M. PERIĆ, Đakovačkim objektivom kroz Domovinski rat, „Sjećanje Zvonka Bušića, tadašnjeg sekretara Narodne obrane“, p. 14.

75 M. PERIĆ, Đakovačkim objektivom kroz Domovinski rat, „Sje-

9. Društveno-humanitarne posljedice

Za potrebe ratnih zbivanja u sastavu Doma zdravlja formiran je bolnički odjel opremljen sredstvima savezne direkcije za robne rezerve u vlasništvu JNA, koja je bila smještena u prostorijama đakovačkog Doma zdravlja. Među tim sredstvima nalazili su se kirurški instrumenti uz pomoć kojih je oformljen kirurški odjel, dok je Krizni štab Republike Hrvatske organizirao i poslao prvu kiruršku liječničku ekipu. U razgovoru s novinarom Milom Ljubičićem, ravnatelj Doma zdravlja Đakovo Stjepan Rac iznio je podatke o obrađenim bolesnicima. Za vrijeme akcije osvajanja vojnih objekata konačan broj obrađenih pacijenata iznosio je 54 ozlijeđena, od kojih je 25 gardista, 21 vojnika JNA i 8 civila. Od 54 obrađena, na kirurški odjel zaprimljeno je njih 31 od kojih 15 vojnika JNA među kojima 2 oficira te 12 gardista i 4 civila.⁷⁶ Tijekom borbi obje su strane pretrpjele ljudske gubitke. Na strani hrvatskih snaga poginuli su gardisti Željko Trbara i Mato Perić, pripadnici Narodne zaštite Željko Krep i Petar Tarnaj te civil Martin Đurić, dok je u redovima JNA poginulo četiri vojnika i jedan zastavnik.⁷⁷

Popis i procjenu materijalne štete izvela je Općinska komisija za popis i procjenu ratne štete osnovana 20. rujna 1991.⁷⁸ U procjeni nije obuhvaćena šteta na biskupijskim objektima, prije svega Biskupom dvoru i katedrali pred koje je palo više desetaka granata što je uzrokovalo fasadnu, stolarijsku i krovnu štetu, a osobito na biskupskom dvoru kojem je prema riječima biskupa Ćirila Kosa oštećeno tri četvrtine krovništva i uništena sva vanjska stolarija.⁷⁹ Na područje grada Đakova ukupno je palo oko 245 projektila.⁸⁰

76 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, MĐ-DR-3 „Intervju Mile Ljubičića s liječnikom Stjepanom Racom“, Pristupljeno 6.5.2026.

77 Z. BUŠIĆ, „Napetost u đakovačkoj općini“, 69.

78 Isto, 75-76.

79 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, MĐ-DR-3 „Razgovor s Ćirilom Kosom“.

80 Z. BUŠIĆ, „Napetost u đakovačkoj općini“, 68.

9. The Social and Humanitarian Impact

For wartime purposes, a hospital department was established within the Đakovo Health Centre, equipped with supplies belonging to the federal directorate for commodity reserves and owned by the JNA, which had been stored on the centre's premises. The supplies included surgical instruments, which enabled the establishment of a surgical department, while the Crisis Staff of the Republic of Croatia organised and dispatched the first surgical medical team. In an interview with journalist Mile Ljubičić, Stjepan Rac, director of the Đakovo Health Centre, provided data on the patients treated. During the operation to capture the JNA facilities, a total of 54 wounded persons were treated, including 25 members of the National Guard Corps, 21 JNA soldiers, and eight civilians. Of the 54 patients treated, 31 were admitted to the surgical department, including 15 JNA soldiers, two of whom were officers, as well as 12 members of the National Guard Corps and 4 civilians.⁷⁶ Both sides suffered casualties during the fighting. On the Croatian side, members of the National Guard Corps Željko Trbara and Mato Perić were killed, as were members of National Protection Željko Krep and Petar Tarnaj, along with the civilian Martin Đurić, while four JNA soldiers and one warrant officer were killed on the JNA side.⁷⁷

The Municipal Commission for the Inventory and Assessment of War Damage, established on 20 September 1991, carried out the inventory and assessment of material damage.⁷⁸ The assessment did not include damage to diocesan property, primarily the Bishop's Palace and the cathedral, in front of which several dozen shells fell, causing damage to the façades, woodwork, and roofs. The damage was particularly severe to the Bishop's Palace, where, according to Bishop Ćiril Kos, three quarters of the roof was damaged, and all exterior woodwork was destroyed.⁷⁹ Approximately 245 projectiles fell on the town of Đakovo.⁸⁰

ćanje Mirka Štrka, zapovjednika akcije oslobađanja vojnih objekata u Đakovu“, p. 18.

76 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, MĐ-DR-3, „Intervju Mile Ljubičića s liječnikom Stjepanom Racom“, Accessed 6 May 2026.

77 Z. BUŠIĆ, „Napetost u đakovačkoj općini“, p. 69.

78 Ibid., pp. 75-76.

79 Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, MĐ-DR-3, „Razgovor s Ćirilom Kosom“.

80 Z. BUŠIĆ, „Napetost u đakovačkoj općini“, p. 68.

Štete na privatnim stambenim objektima (ukupno 834 stambene zgrade)	1 949 325,00 DEM
Štete na stambenim objektima u društvenom vlasništvu (4 objekta)	75 681,00 DEM
Štete na opremi i namještaju u privatnom vlasništvu	101 359,00 DEM
Štete na građevinskim objektima u gospodarstvu	5 761 391,00 DEM
Štete u poljoprivredi	9 347 395,00 DEM
Posredne ratne štete u gospodarstvu	2 623 740,00 DEM
Štete na opremi u gospodarstvu	2 524 645,00 DEM
Roba, gotovi proizvodi i ostalo	982 438,00 DEM
Ukupno	23 365 974,00 DEM

Tablica 1: Rezultati Općinske komisije za popis i procjenu ratne štete⁸¹

Zbog svoje lokacije, Đakovština je postala logističko čvorište kako ratne opreme, tako prognaničkih i humanitarnih kolona. Broj prognanika u Đakovštini se kroz tjedne povećavao pa je tako nakon uspješne akcije u Đakovu njihov broj narastao na 860 te se nastavio povećavati intenziviranjem ratnoga djelovanja.⁸² U prvim danima prognanici su dolazili iz Borova Naselja i Vukovara, dok su ih slijedili oni iz Iloka, Baranje, Ilače i drugih okupiranih mjesta u istočnoj Slavoniji. Od jeseni 1991. organizirana pomoć pristizala je od Međunarodnog komiteta Crvenog križa, Međunarodne federacije Crvenog križa, zemalja Europske unije, UNHCR-a – Visokog dužnosnika za izbjeglice UN-a, Vladinog ureda za prognanike i izbjeglice, Njemačkog Crvenog križa, UNICEF-a, Austrijskog Crvenog križa, Ca-

81 Na dan 1. siječnja 1999. Njemačka marka (DEM) zamijenjena je valutom Euro (EUR). Prema fiksnom konverzijskom tečaju pri uvođenju eura, iznos od 23.365.974 njemačkih maraka odgovarao bi vrijednosti od 11.946.866,31 EUR. Uzimajući u obzir inflaciju i promjenu kupovne moći novca do danas, taj bi iznos u suvremenoj protuvrijednosti iznosio približno 20 000 000 EUR.

82 S. KRAML, „Crveni kroz Đakova – povećan broj prognanika“, *Glas Slavonije* 23. 9. 1991., 8.

Damage to privately owned residential properties (834 residential buildings in total)	1,949,325.00 DEM
Damage to socially owned residential buildings (4 buildings)	75,681.00 DEM
Damage to privately owned equipment and furniture	101,359.00 DEM
Damage to buildings in the economic sector	5,761,391.00 DEM
Damage to agriculture	9,347,395.00 DEM
Indirect war damage in the economic sector	2,623,740.00 DEM
Damage to equipment in the economic sector	2,524,645.00 DEM
Goods, products and other items	982,438.00 DEM
Total	23,365,974.00 DEM

Table 1: Results of the Municipal Commission for the Inventory and Assessment of War Damage⁸¹

Due to its location, the Đakovo area became a logistical hub not only for military equipment but also for columns of displaced persons and humanitarian aid. The number of displaced persons in the Đakovo area increased over the following weeks, reaching 860 after the successful operation in Đakovo and continuing to rise as military operations intensified.⁸² During the first days, displaced persons arrived from Borovo Naselje and Vukovar, followed by those from Ilok, Baranja, Ilača, and other occupied places in eastern Slavonia. From the autumn of 1991, organised assistance arrived from the International Committee of the Red Cross, the International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, the countries of the European Union, UNHCR – the United Nations High Com-

81 On 1 January 1999, the German mark (DEM) was replaced by the euro (EUR). According to the fixed conversion rate upon the introduction of the euro, the amount of 23,365,974 Deutschmarks would correspond to EUR 11,946,866.31. Taking inflation and changes in the purchasing power of money to date into account, that amount in contemporary terms would be approximately EUR 20,000,000.

82 S. KRAML, „Crveni kroz Đakova – povećan broj prognanika“, *Glas Slavonije* 23. 9. 1991, p. 8.

ritasa i Hrvata iz iseljništva (Njemačka, Austrija, SAD).⁸³

Usprkos tome što se sukob dominantno vodio vatrenim oružjem na određenim područjima, obavještajna struktura svakodnevno ga je vodila diljem cijelog teritorija Republike Hrvatske, pa tako i u Đakovštini. Zahvaljujući pravovremenom informiranju građana o odlukama Kriznoga štaba, aktualnoj situaciji i događajima na području Đakovštine i Slavonije općenito značajan doprinos dali su novinari, fotografi i snimatelji s područja Đakovštine. Svojim predanim i nesebičnim radom bili su izvori informacija neizvjesnom civilnom stanovništvu, a tekstovima su motivirali stanovništvo šireći točne aktualne informacije i na taj način opovrgavali dezinformacije obavještajno – propagandnog stroja SFRJ. Riječ je o zaposlenicima Radio postaje Đakovo, RTV Đakovo, Glasa Slavonije i privatnim obrtnicima, a oni su Milan Drmić, Igor Eberhart, Dario Hanuljak, Vesna Kaselj, Mirko Kladarić, Ivica Lasić, Siniša Kraml, Mile Ljubičić, Marko Perić, Pero Šola, Emerik Pišl, Ivan Vajler i Suzana Župan. U tjednima nakon osvajanja, na vojarnu „Dračice“ i više gospodarsko – skladišnih objekata u Đakovu i okolici JNA odnosno njeno zrakoplovstvo, borbeno je djelovalo raketiranjem s ciljem uništavanja zaplijenjenog naoružanja i tehnike kao i onesposobljavanje željezničkog čvorišta Strizivojna – Vrpolje. Napadi su rezultirati stradanjima i ozljedama više desetaka stanovnika Đakovštine, uglavnom civila.

missioner for Refugees, the Government Office for Displaced Persons and Refugees, the German Red Cross, UNICEF, the Austrian Red Cross, Caritas, and Croats living abroad, particularly in Germany, Austria, and the USA.⁸³

Although the conflict was predominantly fought with firearms in certain areas, its informational dimension extended throughout the entire territory of the Republic of Croatia daily, including the Đakovo area. Journalists, photographers, and camera operators from the Đakovo area made a significant contribution by providing citizens with timely information about the Crisis Staff's decisions, the current situation, and events in the Đakovo area and in Slavonia more generally. Through their dedicated and selfless work, they served as sources of information for the uncertain civilian population. At the same time, their articles encouraged the population by disseminating accurate, up-to-date information and, in doing so, countering the disinformation spread by the SFRY's intelligence and propaganda apparatus. They included employees of Radio Đakovo, RTV Đakovo, and Glas Slavonije, as well as private tradespeople: Milan Drmić, Igor Eberhart, Dario Hanuljak, Vesna Kaselj, Mirko Kladarić, Ivica Lasić, Siniša Kraml, Mile Ljubičić, Marko Perić, Pero Šola, Ivan Vajler, and Suzana Župan. In the weeks following the capture of the JNA facilities, the Dračice barracks and several economic and storage facilities were subjected to aerial rocket attacks aimed at destroying the seized weapons and equipment, as well as turning off the Strizivojna–Vrpolje railway junction. The attacks resulted in the deaths and injuries of several dozen residents of the Đakovo area, mostly civilians.

83 Đ. BRATALJENOVIĆ „Humanitarna Đakovština“, 239.

83 Đ. BRATALJENOVIĆ „Humanitarna Đakovština“, p. 239.

10. Zaključak – doprinos đakovačke pobjede

Osvajanje vojnih objekata u Đakovštini predstavljalo je jedan od ključnih trenutaka obrane istočne Slavonije, ali i Republike Hrvatske, i jednu od prvih pobjeda hrvatskih snaga nad JNA tijekom Domovinskog rata. Velike količine zaplijenjenog naoružanja i vojne opreme značajno su ojačale obrambene sposobnosti hrvatskih snaga, ne samo na području Đakovštine već i u drugim ugroženim slavonskim gradovima poput Vukovara, Vinkovaca, Osijeka, Nove Gradiške i Našice. Time je đakovačka akcija imala važan strateški i logistički učinak na daljnji tijek obrane istočne Hrvatske. Područje Đakovštine, unatoč složenoj nacionalnoj strukturi pojedinih naselja, nije bilo zahvaćeno organiziranim separatističkim djelovanjem srpskog stanovništva, kakvo je zabilježeno u nekim drugim dijelovima Hrvatske. Stanovništvo je, uz tek pojedinačne incidente, pokazalo visok stupanj organiziranosti, zajedništva i spremnosti na obranu. Posebno je značajno što su vojne akcije u Đakovu provedene uz relativno male ljudske gubitke, dok je ostvareni uspjeh imao snažan moralni učinak i izvan lokalnog područja.

Zaplijenjeno oružje omogućilo je ne samo neposrednu obranu nego i ubrzano ustrojavanje novih postrojbi Hrvatske vojske. Upravo na temelju organiziranog ljudstva i materijalnih sredstava s područja Đakova stvoreni su preduvjeti za novi val mobilizacije i organizacije oružanih snaga RH. U tom je kontekstu jedanaest dana poslije osnovana 122. brigada Hrvatske vojske, koja će u narednim godinama imati važnu ulogu u obrani istočne Slavonije, posebno u zaštiti pravca Osijek - Vinkovci. Događaji u Đakovu pokazali su kako dobra organizacija, brzo djelovanje i zajedništvo lokalnog stanovništva mogu imati presudan utjecaj na obranu šire regije te na jačanje obrambenog sustava Republike Hrvatske u najtežim trenucima Domovinskog rata.

10. Conclusion: The Impact of the Victory in Đakovo

The capture of the JNA facilities in the Đakovo area was one of the key moments in the defence of eastern Slavonia and the Republic of Croatia, and one of the first victories of Croatian forces over the JNA during the Homeland War. The large quantities of captured weapons and military equipment significantly strengthened the defensive capabilities of the Croatian forces, not only in the Đakovo area but also in other threatened Slavonian cities, including Vukovar, Vinkovci, Osijek, Nova Gradiška, and Našice. The Đakovo operation thus had an important strategic and logistical impact on the subsequent course of the defence of eastern Croatia.

Despite the complex ethnic composition of some settlements, the Đakovo area was not affected by organised separatist activities among the Serb population, as recorded in some other parts of Croatia. Apart from isolated incidents, the population demonstrated a high degree of organisation, solidarity, and readiness to defend the area. Significantly, the military operations in Đakovo were carried out with relatively few casualties, while the success achieved had a strong impact on morale beyond the local area.

The seized weapons enabled not only the immediate defence but also the accelerated formation of new Croatian Army units. It was precisely the organisation of personnel and material resources from the Đakovo area that created the conditions for a new wave of mobilisation and organisation of the Republic of Croatia's armed forces. In this context, 11 days later, the 122nd Brigade of the Croatian Army was established, which would play an important role in the defence of eastern Slavonia, particularly in securing the Osijek-Vinkovci axis. The events in Đakovo demonstrated how effective organisation, rapid action, and the solidarity of the local population could have a decisive impact on the defence of the wider region and on strengthening the defence system of the Republic of Croatia during the most difficult moments of the Homeland War.

FOTOGRAFIJE IZ ZBIRKE DOMOVINSKOG RATA

*Predstavici Đakova
na postrojavanju
Zbora narodne
garde, Stadion
NK Zagreb u
Kranjčevićevoj ulici,
Zagreb, 28. svibnja
1991.*

Zabilježeno kretanje JNA u Đakovštini tijekom lipnja, srpnja i kolovoza 1991. godine

Antiratni skup „Bedem ljubavi“ u Đakovu 29. kolovoza 1991. godine

Pripadnici Narodne zaštite i građani u svakodnevnoj ispomoći

Natpis ispred vojarne Dračice, Đakovo, 15. rujna 1991.

Betonski ježevi, Đakovo, rujna 1991.

Pripadnici 2. (đakovačke) bojne 107. br. ZNG-a (kasnije 1. bojna 122. br. HV-a), Đakovo, 15. rujna 1991.

Pričuvni sastav policije, Đakovo, 15. rujna 1991.

*Željko Radoš kod vojarne Dračice, Đakovo,
16. rujna 1991.*

*Ranjeni gardist Ivan Žutić kod vojarne Dračice,
17. rujna 1991.*

Pregovori i odlazak oficira JNA s pregovora 17. rujna 1991.

Pregovori 17. rujna 1991.

Božo Blažević, Zvonko Berc, Zvonko Bušić, Mirko Štrk, Mate Zorić tijekom noći, Đakovo 17. rujna 1991.

Pregovori 18. rujna 1991.

Zapovjednik policijske postaje u Đakovu Ivan Hrga priprema policajce uoči predaje vojnika JNA, Đakovo, 18. rujna 1991.

Zapovjednik Specijalne postrojbe MUP-a Šimo Blažević i suborci, Đakovo, 18. rujna 1991.

Unutrašnjost vojarne "Dračice" 18. rujna 1991.

Dolazak oficira i ročnika JNA pod pratnjom MUP-a u kinodvoranu u Đakovu, 18. rujna 1991.

Improvizirano naoružanje hrvatskih branitelja u Đakovu, 1991.

Ratna bolnica Đakovo, rujan 1991.

PRVA HRVATSKA RATNA BOLNICA ĐAKOVO

OSNIVAČI

MKE KB „SESTRE MILOSRDNICE“

Prim. dr DUŠKO HAMEL

Dr MLADEN PERIĆ

sr. VIŠNJA REZO

med. teh. ZDRAVKO JEDUD

med. teh. KREŠIMIR GRAČAN

Ravnatelj Dr STJEPAN RAC

glavna sestra KATICA LAPENDA

U ĐAKOVU 09-18. SRPNJA A.D. 1991

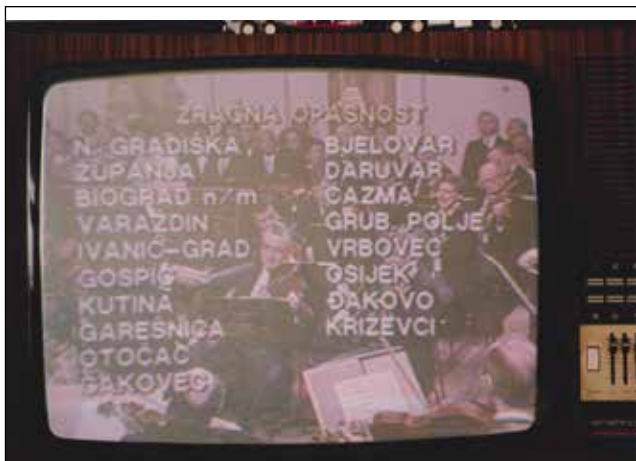

Đakovo nakon osvajanja vojnih objekata, 18. rujna 1991.

Položaji hrvatskih snaga nakon osvajanja vojnih objekata

Zračna opasnost na području Đakovštine nakon osvajanja vojnih objekata 1991.

Đakovačko korzo za vrijeme zračne opasnosti, jesen 1991.

Skladište „Trgoprometa” nakon napada zrakoplova JNA, Đakovo, 29. listopada 1991. (novinari TV Đakovo: Mile Ljubičić i Dario Hanuljak)

Đakovački novinari, fotografi i snimatelji: Suzana Župan, Vesna Kaselj, Mile Ljubičić, Emerik Pišl, Marko Perić i Dario Hanuljak

KATALOŠKE JEDINICE

Čahure topničkog i protuzrakoplovnog streljiva
 $v = 55 \text{ cm}$, $\varnothing = 15,5 \text{ cm}$
MĐ-ZDR-371

Čahure topničkog i protuzrakoplovnog streljiva
 $v = 497 \text{ cm}$, $\varnothing = 7,5 \text{ cm}$
MĐ-ZDR-497

Čahure topničkog i protuzrakoplovnog streljiva
 $v = 497 \text{ cm}$, $\varnothing = 7,5 \text{ cm}$
MĐ-ZDR-501

Čahure topničkog i protuzrakoplovnog streljiva
 $v = 497 \text{ cm}$, $\varnothing = 7,5 \text{ cm}$
MĐ-ZDR-370

Čahure topničkog i protuzrakoplovnog streljiva
 $v = 44 \text{ cm}$, $\varnothing = 12,5 \text{ cm}$
 MĐ-ZDR-504

Čahure topničkog i protuzrakoplovnog streljiva
 $v = 28 \text{ cm}$, $\varnothing = 12,5 \text{ cm}$
 MĐ-ZDR-496

Čahure topničkog i protuzrakoplovnog streljiva
 $v = 52 \text{ cm}$, $\varnothing = 5,5 \text{ cm}$
 MĐ-ZDR-502

Čahure topničkog i protuzrakoplovnog streljiva
 $v = 54 \text{ cm}$, $\varnothing = 15,5 \text{ cm}$
 MĐ-ZDR-368

Čahure topničkog i protuzrakoplovnog streljiva
 $v = 21 \text{ cm}$, $\varnothing = 3 \text{ cm}$
 MĐ-ZDR-498

Čahure topničkog i protuzrakoplovnog streljiva
 $v = 59 \text{ cm}$, $\varnothing = 14,5 \text{ cm}$
 MĐ-ZDR-503

Čahure topničkog i protuzrakoplovnog streljiva
 $v = 52 \text{ cm}$, $\varnothing = 4 \text{ cm}$
 MĐ-ZDR-369

Vojna kaciga ZNG
 $27 \times 16 \times 30,5$
 MĐ-ZDR

Majica gardista
60 x 100 cm
MĐ-ZDR-246

Prsluk gardista
80 x 160 cm
MĐ-ZDR-261

Jakna garidsta
90 x 180 cm
MĐ-ZDR-260

Hlače gardista
80 x 160 cm
MĐ-ZDR-249

Vojna kaciga JNA
22,5 x 16 x 28,5 cm
MĐ-ZDR

Kravata JNA
10 x 60 cm
MĐ-ZDR-244

Oficirska bluza JNA
80 x 160 cm
MĐ-ZDR-241

Oficirske hlače JNA
80 x 160 cm
MĐ-ZDR-237

Vojnička kaciga
d = 32 cm
MĐ-ZDR-376

Vojnička (gas) maska
d = 32 cm
MĐ-ZDR-377

Zastava SFRJ
2,20 x 1,10 cm
MĐ-ZDR

Zastava Republike Hrvatske
2,90 x 1,35 m
MĐ-KPZ

Narukavna oznaka 122. brigade HV
7 x 11,5 cm
MĐ-ZDR-111

Orden za hrabrost SFRJ
Ø = 3,5 cm
MĐ-ZDR

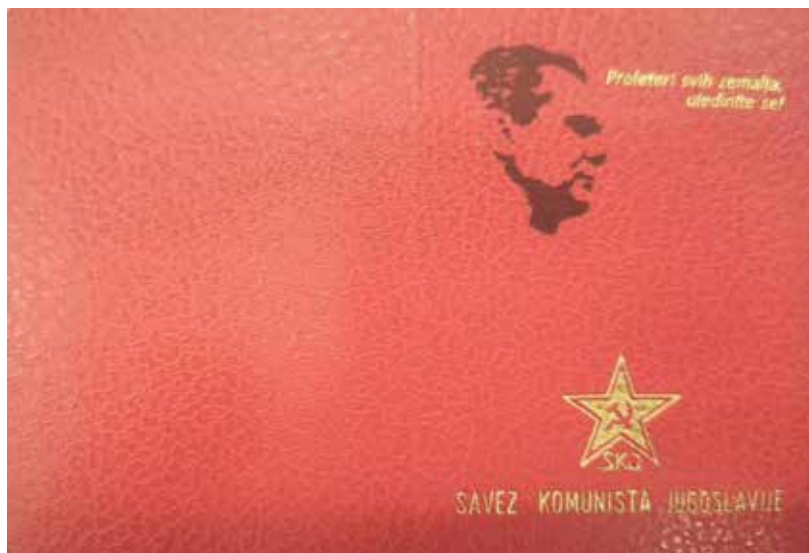
Orden za vojne zasluge SFRJ
Ø = 6,5 cm
MĐ-ZDR

Orden zasluge za narod III. stupanj (SFRJ)
Ø = 4 cm
MĐ-ZDR

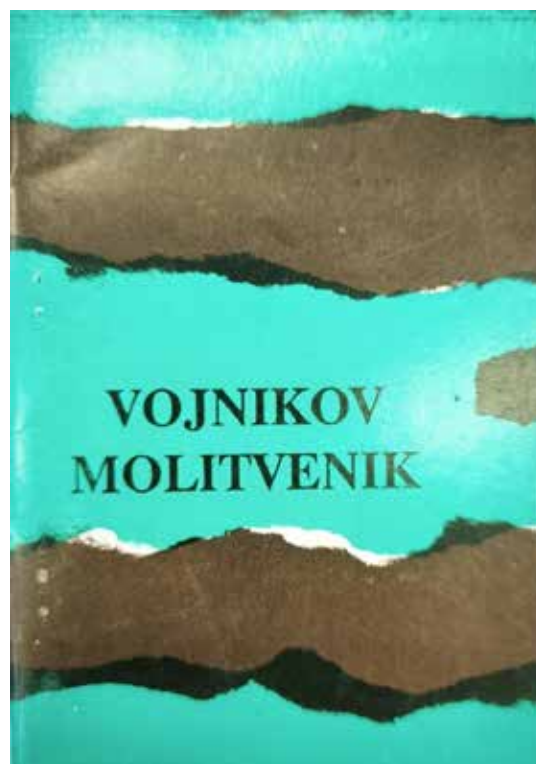
Orden za hrabrost SFRJ
 $\varnothing = 3,5 \text{ cm}$
 MĐ-ZDR

Članska iskaznica Komunističke partije Jugoslavije
 $7 \times 9,5 \text{ cm}$
 MĐ-ZDR

Vojna knjižica SFRJ
 $8,5 \times 12 \text{ cm}$
 MĐ-ZDR

Vojnikov molitvenik
 $7,5 \times 10 \text{ cm}$
 MĐ-ZDR-168

Narukavna oznaka ZNG
8,5 x 14 cm
MĐ-ZDR

Krunice gardista
d = 42 cm
MĐ-ZDR-28 i MĐ-ZDR-487

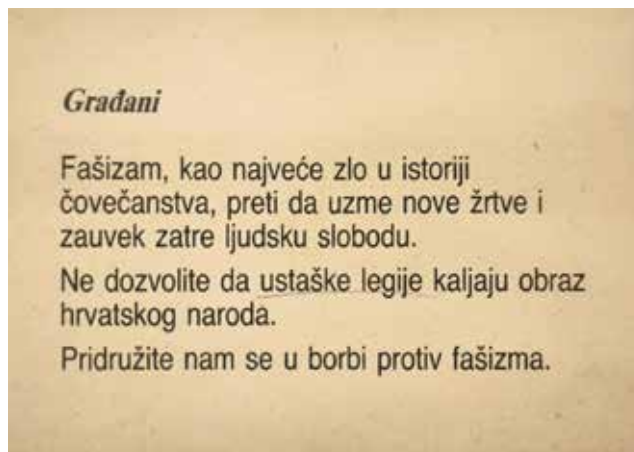
Bedž „Ratna bolnica Đakovo“
Ø = 5,5 cm
MĐ-ZDR-49

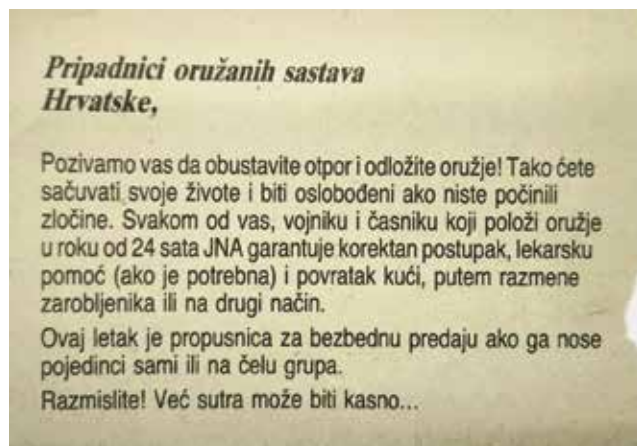
Letak „Zabranjen ulaz“
29,5 x 21 cm
MĐ-ZDR

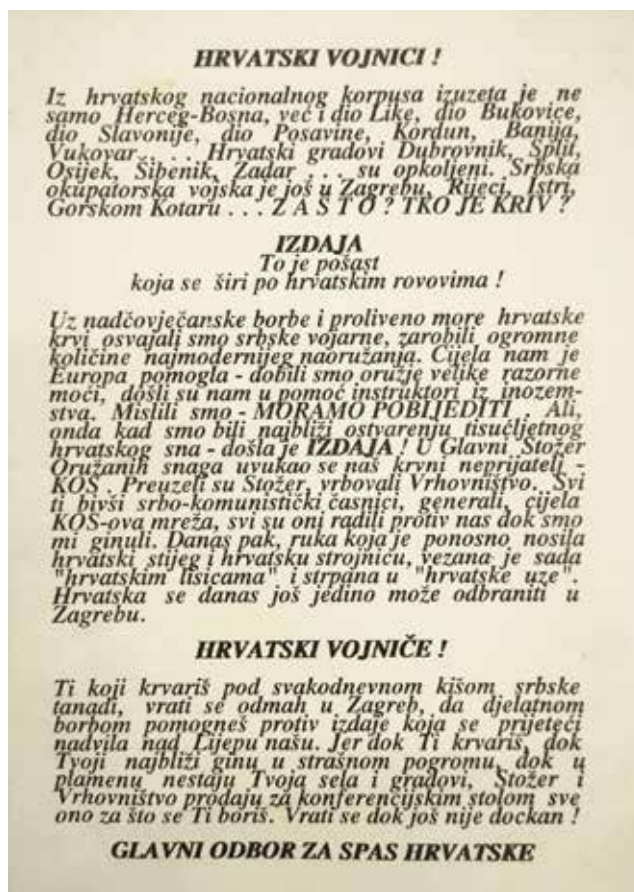
Letak Kontraobavještajne službe „Živjela Sovjetska Hrvatska“
21 x 15 cm
MĐ-ZDR

Letak Kontraobavještajne službe „Građani“
14 x 9,5 cm
MĐ-ZDR

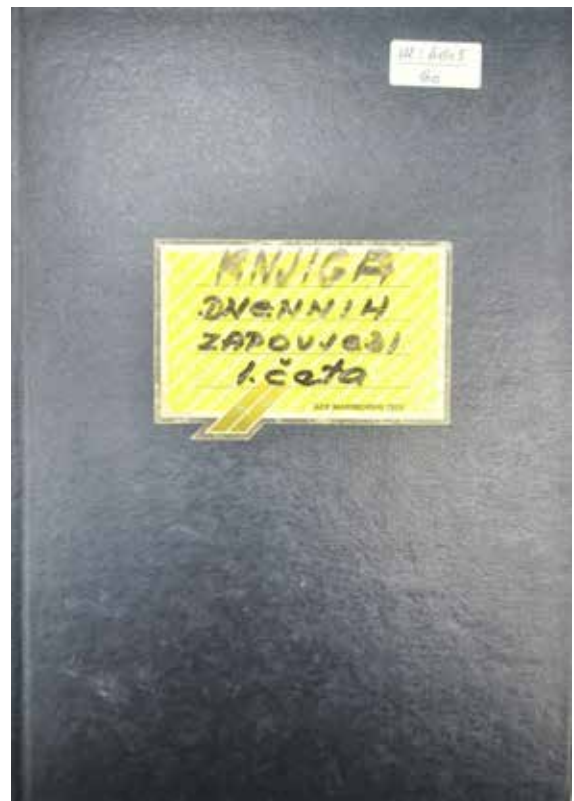
Letak Kontraobavještajne službe „Pripadnici oružanih sastava Hrvatske“
14 x 9,5
MĐ-ZDR

Letak Kontraobavještajne službe „Hrvatski vojnici“
14,5 x 20 cm
MĐ-ZDR

Knjiga zapovjedi – Zapovjedništvo
20,5 x 29,5 cm
MD-ZDR-59

Knjiga dnevnih zapovjedi – 1. četa
20,5 x 29,5 cm
MD-ZDR-60

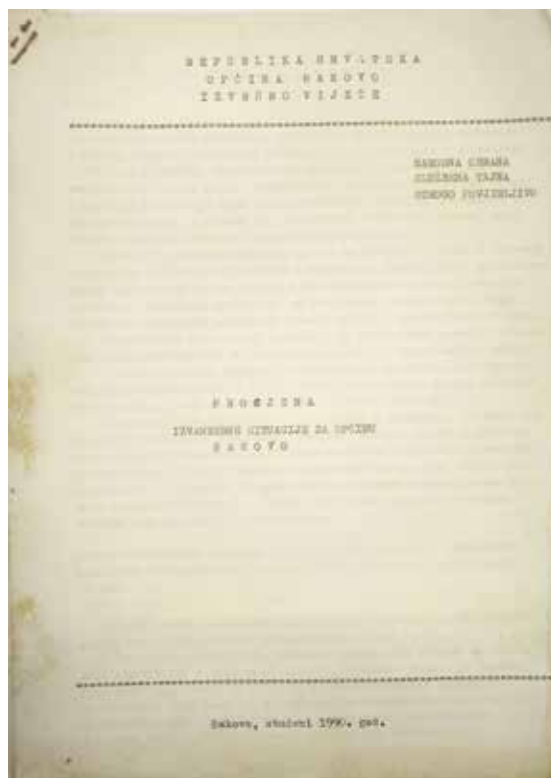
Zapovjedi zapovjednika bataljona ZNG
14,5 x 20,5 cm
MD-ZDR-62

Ratni dnevnik 122. brigade
20,5 x 29 cm
MD-ZDR-63

Knjiga dojava – Zapovjednik
20,5 x 29 cm
MĐ-ZDR-61

Procjena izvanredne situacije za općinu Đakovo,
studeni 1990.
21 x 29,5 cm
MĐ-ZDR

Plan odbrane objekata JNA u garnizonu Đakovo
22 x 30 cm
MĐ-ZDR

Bajonet M48
d = 38 cm
MĐ-ZDR

Bugarski bajonet
d = 30,5 cm
MĐ-ZDR

Pištolj kućne radinosti
d = 40 cm
MĐ-ZDR-489

Registarska oznaka CRO-ARMY
 42 x 12 cm
 MĐ-ZDR-29

Bojler bomba
 $v = 140 \text{ cm}$, $\varnothing = 24 \text{ cm}$
 MĐ-ZDR-488

IZVORI I LITERATURA

1. „15. ožujka – Dan osnivanja Narodne zaštite u Republici Hrvatskoj“, www.sabor.hr, Pristupljeno 23. lipnja 2026.
2. Brekalo, Miljenko, Lukić, Anamarija, Jurčević, Ivana, *Uloga JNA-a u velikosrpskom projektu – Poseban osvrt na područje Đakovačko-osječke nadbiskupije, Diascovensia 4*, Đakovo, 2020.
3. Brstilo Rešetar, Matea, Neveščanin, Ivica, Smetko, Andreja, katalog izložbe „Domovinski rat“, Hrvatski povijesni muzej, Zagreb, 2013.
4. Domazet-Lošo, Davor „How Aggression Agait Croatia and Bosnia-Herzegovina Was Prepared of the Transformation of the JNA into a Serbian Imperial Force“, *National Security and the Future*, Vol.1., No.1., 2000.
5. Domazet-Lošo, Davor *Hrvatski Domovinski rat 1991.-1995.*, Udruga Hrvatski identitet i prosperitet i Matica hrvatska ogranak Sinj, Sutontisak – Split, Zagreb, 2010.
6. Glas Slavonije, lipanj, srpanj, kolovoz, rujan 1991.
7. Izvršno vijeće skupštine Općine Đakovo, Đakovština u Domovinskom ratu, ur. Mirko Drenjanec, Andrija Borčić, Ivan Buljan, Zvonko Bušić, Ivan Tarnaj, Branka Tomljanović, August Zebec, Mate Zorić, Tipografija Đakovo, Đakovo, 1993.
8. Marijan, Davor *Domovinski rat*, Despot Infinitus d.o.o. i Hrvatski institut za povijest, Znanje d.o.o., Zagreb, 2016.
9. Marijan, Davor, „Graničari: Prilog za ratni put 108. brigade Zborna narodne gade Republike Hrvatske (lipanj 1991. – studeni 1992.)“, Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod, 2006.
10. Marijan, Davor, „Slavonija u ratnoj 1991. godini“, *Scrinia Slavonica* 1, 2001.
11. Marijan, Davor, „Jedinstvo“ – posljednji ustroj JNA“, *Polemos*, br. 6, 2003.
12. Marijan, Davor, „Sudionici i osnovne značajke rata u Hrvatskoj 1990.-1991“, *Časopis za suvremenu povijest*, Vol.40, Br.1, 2008.
13. Marijan, Davor, *Bitka za Vukovar*, *Scrinia Slavonica* 2, 2002.
14. Marijan, Davor, *Jugoslavenska narodna armija u agresiji na Republiku Hrvatsku 1990.-1992. godine*, *Časopis za suvremenu povijest*, Vol.33., No. 2., Zagreb, 2001.,
15. Marijan, Davor, *Slom Titove armije: JNA i raspad Jugoslavije 1987.-1992.*, Golden marketing-Tehnička knjiga, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2008.
16. Miškulin, Ivica, „Iz Života 122. brigade Hrvatske vojske 1991.-1993.“, *Zbornik Muzeja Đakovštine*, br.8., 2007.
17. Miškulin, Ivica, „Počeci obrane: 107. brigada Zbora narodne garde Republike Hrvatske lipanj – rujan 1991.“, *Valpovački godišnjak*, br. 11, 2006.
18. Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „*Izvešće o stanju na području Općine Đakovo, 5. kolovoza 1991.*“, neinventarizirana građa
19. Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, MĐ-DR-652, Dokumentarni film „Domovinski rat u Đakovu“, 10. lipnja 2025.
20. Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „*Dopis Skupštine općine Đakovo upućen garnizonu u Đakovu, 19. kolovoza.*“, neinventarizirana građa
21. Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „*Knjiga dnevnih zapovjedi 1. četa*“, MĐ-DR-4605, 1-37.
22. Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „*Krizni štab općine Đakovo – izvješće o stanju na području Općine*“, 13.8.1991., neinventarizirana građa
23. Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „*Obavijest Ministarstva obrane 30. srpnja 1991.*“, neinventarizirana građa

24. Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „*Općinski štab Narodne zaštite – izvješće za razdoblje 1.8.1991. – 30.11. 1992.*“, neinventarizirana građa
25. Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „*Općinski štab Narodne zaštite – izvješće za razdoblje 1.8.1991. – 30.11. 1992.*“, neinventarizirana građa
26. Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „*Plan odbrane objekata JNA u garnizonu Đakovo*“, neinventarizirana građa
27. Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „*Upute o zadacima, organiziranju i djelovanju odreda Narodne zaštite Republike Hrvatske*“, Zagreb, 30. srpnja 1991., neinventarizirana građa
28. Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, „*Zaključak Kriznog štaba općine Đakovo 18. rujna 1991.*“, neinventarizirana građa
29. Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, *Knjiga dojava*, MĐ-DR-61
30. Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, MĐ-DR-1 „Oslobađanje Đakova 1“, 8. lipnja 2025.
31. Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, MĐ-DR-2, „Oslobađanje Đakova 2“, 8. lipnja 2025.
32. Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, MĐ-DR-3, „Oslobađanje Đakova 3“, 8. lipnja 2025.
33. Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, MĐ-DR-58/28, Vojna naredba 17. korpusa JNA iz 1991., 10. lipnja 2025.
34. Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, MĐ-DR-58/61, Vojna naredba 17. korpusa JNA iz 1991., 11. lipnja 2025.
35. Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, MĐ-DR-61, Knjiga dojava – zapovjednik, 11. lipnja 2025.
36. Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, MĐ-DR-650, Dokumentarni film „Domovinski rat u Đakovu“, 9. lipnja 2025.
37. Muzej Đakovštine Đakovo, Zbirka Domovinskog rata, MĐ-DR-651, Dokumentarni film „Domovinski rat u Đakovu“, 9. lipnja 2025.
38. Nazor, Ante, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih.*, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Pressus studio d.o.o., Zagreb, 2011.
39. Perić, Marko, Đakovačkim objektivom kroz Domovinski rat, ur. Ante Nazor i Mate Rupiće, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Tiskara Rotim i Market, Zagreb, 2013.
40. RH i Domovinski rat 1990 - 1995. (Dokumenti - knjiga 1): Oružana pobuna Srba u Hrvatskoj i agresija Oružanih snaga SFRJ i srpskih paravojnih postrojbi na Republiku Hrvatsku (1990.-1991.), Hrvatski memorijalno dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb, 2007.
41. Šetić, Nevio, *Ostvarenje suvremene hrvatske države – od pojave višestranačja 1989. do nastanka samostalne, međunarodno priznate i teritorijalno cjelovite Republike Hrvatske*, Družba „Braća Hrvatskoga Zmaja“, Zagreb, 2017.

POPIS IZLOŽENIH PREDMETA

1. Plan odbrane objekata JNA u garnizonu Đakovo, *22 x 30 cm*, MĐ-ZDR
2. Šema obezbeđenja i angažovanja jedinica kasarne „Diljski odred“, *69 x 39 cm*, MĐ-ZDR
3. Šema obezbeđenja i angažovanja izdvojenog objekta „Šuma Gaj“, *63,5 x 45 cm*, MĐ-ZDR
4. Šema obezbeđenja i angažovanja jedinica kasarne „Dračice“, *92 x 64 cm*, MĐ-ZDR
5. Šema obezbeđenja i angažovanja ljudstva poligona „Nabrđe“, *70 x 58,5 cm*, MĐ-ZDR
6. Šema obezbeđenja i angažovanja ljudstva u Domu JNA, *63 x 34,5 cm*, MĐ-ZDR
7. Vojnikov molitvenik, *7,5 x 10 cm*, MĐ-ZDR-168
8. Čahura granate protuzrakoplovnog topa 30 mm, $v = 21\text{ cm}$, $\emptyset = 3\text{ cm}$, MĐ-ZDR-498
9. Tromblonska mina, $v = 245\text{ mm}$, $\emptyset = 3\text{ cm}$, MĐ-ZDR-491
10. NATO letak o događajima na Kosovu i Metohiji, *15 x 7,5 cm*, MĐ-ZDR-508
11. Letak Srpskog pokreta obnove, *23,5 x 20,5 cm*, MĐ-ZDR-509
12. Letak Kontraobavještajne službe, *14,5 x 20,5 cm*, MĐ-ZDR-507
13. Članska iskaznica Komunističke partije Jugoslavije, *7 x 9,5 cm*, MĐ-ZDR
14. Letak „Zabranjen ulaz“, *29,5 x 21 cm*, MĐ-ZDR
15. Letak Kontraobavještajne službe „Građani“, *14 x 9,5 cm*, MĐ-ZDR
16. Letak Kontraobavještajne službe „Pripadnici oružanih sastava Hrvatske“, *14 x 9,5 cm*, MĐ-ZDR
17. Letak Kontraobavještajne službe „Živjela Sovjetska Hrvatska“, *21 x 15 cm*, MĐ-ZDR
18. Letak Kontraobavještajne službe „Hrvatski vojnici“, *14,5 x 20 cm*, MĐ-ZDR
19. Zastava SFRJ, *2,20 x 1,10 cm*, MĐ-ZDR
20. Bedž „Ratna bolnica Đakovo“, $\emptyset = 5,5\text{ cm}$, MĐ-ZDR-49
21. Narukavna oznaka 122. brigade HV, *7 x 11,5 cm*, MĐ-ZDR-111
22. Knjiga zapovjedi – Zapovjedništvo, *20,5 x 29,5 cm*, MĐ-ZDR-59
23. Knjiga dnevnih zapovjedi – 1. četa, *20,5 x 29,5 cm*, MĐ-ZDR-60
24. Zapovjedi zapovjednika bataljona ZNG, *14,5 x 20,5 cm*, MĐ-ZDR-62
25. Ratni dnevnik 122. brigade, *20,5 x 29 cm*, MĐ-ZDR-63
26. Knjiga dojava – Zapovjednik, *20,5 x 29 cm*, MĐ-ZDR-61
27. Krunice gardista, $d = 42\text{ cm}$, MĐ-ZDR-28 i MĐ-ZDR-487
28. Čahura protuzrakoplovnog topa 20 mm, $d = 11\text{ cm}$, $\emptyset = 2\text{ cm}$, MĐ-ZDR-499
29. Registarska oznaka CRO-ARMY, *42 x 12 cm*, MĐ-ZDR-29
30. Bojler bomba, $v = 140\text{ cm}$, $\emptyset = 24\text{ cm}$, MĐ-ZDR-488
31. Pištolj kućne radinosti, $d = 40\text{ cm}$, MĐ-ZDR-489
32. Čahura haubice 122 mm, $v = 28\text{ cm}$, $\emptyset = 12,5\text{ cm}$, MĐ-ZDR-496
33. Futrola za granatu 122 mm, $v = 59\text{ cm}$, $\emptyset = 14,5\text{ cm}$, MĐ-ZDR-503
34. Čahura granate 152 mm, $v = 52\text{ cm}$, $\emptyset = 5,5\text{ cm}$, MĐ-ZDR-502
35. Čahura topovske granate 76 mm, $v = 497\text{ cm}$, $\emptyset = 7,5\text{ cm}$, MĐ-ZDR-497
36. Čahura topovske granate 76 mm, $v = 497\text{ cm}$, $\emptyset = 7,5\text{ cm}$, MĐ-ZDR-501
37. Čahura topovske granate 76 mm, $v = 497\text{ cm}$, $\emptyset = 7,5\text{ cm}$, MĐ-ZDR-370
38. Čahura granate samohodnog topa 90 mm, $v = 44\text{ cm}$, $\emptyset = 12,5\text{ cm}$, MĐ-ZDR-504
39. Čahura haubice 152 mm, $v = 55\text{ cm}$, $\emptyset = 15,5\text{ cm}$, MĐ-ZDR-371
40. Čahura haubice 120 mm, $v = 54\text{ cm}$, $\emptyset = 15,5\text{ cm}$, MĐ-ZDR-368
41. Kemijski detektor JNA M-11B, *21 x 13,5 cm*, MĐ-ZDR
42. Projektil BM za protuoklopni top T-12 100 mm, $v = 52\text{ cm}$, $\emptyset = 4\text{ cm}$, MĐ-ZDR-369
43. Radijacijski dozimetar DL-M3/DL-M4, *14,5 x 19,5 cm*, MĐ-ZDR
44. Vojna kaciga ZNG, *27 x 16 x 30,5 cm*, MĐ-ZDR

45. Narukavna oznaka ZNG, *8,5 x 14 cm*, MĐ-ZDR
46. Vojna kaciga JNA, *22,5 x 16 x 28,5 cm*, MĐ-ZDR
47. Vojna knjižica SFRJ, *8,5 x 12 cm*, MĐ-ZDR
48. Orden za hrabrost SFRJ, $\varnothing = 3,5$ cm, MĐ-ZDR
49. Orden za vojne zasluge SFRJ, $\varnothing = 6,5$ cm, MĐ-ZDR
50. Orden za hrabrost SFRJ, $\varnothing = 3,5$ cm, MĐ-ZDR
51. Orden zasluge za narod III. stupanj (SFRJ), $\varnothing = 4$ cm, MĐ-ZDR
52. Zastava Republike Hrvatske, *2,90 x 1,35 m*, MĐ-KPZ
53. Bugarski bajonet, *d = 30,5 cm*, MĐ-ZDR
54. Bajonet M48, *d = 38 cm*, MĐ-ZDR
55. Procjena izvanredne situacije za općinu Đakovo, studeni 1990., *21 x 29,5 cm*, MĐ-ZDR
56. Naredbe 17. korpusa JNA iz 1991., MĐ-ZDR- 58/30, 58/31, 58/32, 58/59 (1-2), 58/33 (1-2) i (2-2), 58/41, 58/60, 58/28 (1-2) i (2-2), 58/53, 58/61, 58/26, 58/57 (1-2) i (2-2), 58/58 (1-2) i (2-2)
57. Vojnička torba, *80 x 80 cm*, MĐ-ZDR-253
58. Vojnička zaštitna maska, *d = 32 cm*, MĐ-ZDR-377
59. Vojnička kaciga, *d = 32 cm*, MĐ-ZDR-376
60. Naredba o osnivanju štabova Narodne zaštite, MĐ-ZDR
61. Upute o zadacima, organiziranju i djelovanju odreda Narodne Zaštite RH, MĐ-ZDR
62. Izvješće o referendumu na području Đakovštine, MĐ-ZDR
63. Propagandni leci s područja Đakovštine, MĐ-ZDR,
64. Korespondencija između predsjednika Skupštine općine Đakovo Mate Zorića i predstavnika garnizona JNA u Đakovu, MĐ-ZDR
65. Izvješća o stanju na području općine Đakovo, srpanj, kolovoz i rujna 1991., MĐ-ZDR
66. Priopćenja za javnost Kriznog štaba općine Đakovo 3. kolovoza i 3. rujna 1991., MĐ-ZDR
67. Odluka o javnom pozivu za izvršavanje obaveza u općenaordnoj obrani, 21. kolovoza 1991., MĐ-ZDR
68. Nalog o predaji raketa i lansera, 26. kolovoza 1991, MĐ-ZDR
69. Zaključak o predaji, 18. rujna 1991., MĐ-ZDR
70. Odluka o proglašenju ratnog stanja, 20. rujna 1991., MĐ-ZDR
71. Strojica „Šokac“, MSO-209067
72. Automat Pauzar, MSO-230570
73. Automat MG, MSO-230573
74. Automat PS-I, MSO-230569
75. Ostatak eksplozivne granate, MSO-234355
76. Maskirna mreža, MSO-242004
77. Minobacačka granata 60 mm, MSO-249902
78. Oltovka, granata, MSO-249903
79. Ručni raketni protuoklopni bacač tzv. super Bazooka, *v = 310 mm, d = 1520 mm, cal. = 90 mm*
80. GMK-10547
81. Minobacač, *d = 1070 mm, cal. 60 mm*, GMK-10628
82. Pištolj Brown M HP-35 C, *d = 197 mm, cal. 9 mm*, GMK-13170
83. Pištolj Helwan, *d = 9 mm, cal. 9 mm*, GMK-13194
84. Pištolj PHP MV 17, *d = 218 mm, cal. 9 mm*, GMK-17390
85. Pištolj ČZ, *d = 172 mm, cal. 9 mm*, GMK-13193
86. Pištolj CZ M 70, *d = 165 mm, cal. 7,65 mm*, GMK-13180
87. Jurišna puška AK-47, *d = 860 mm, cal. 7,62 x 39 mm*, MP-2459
88. Mini strojica Uzi, *d = 600 mm, cal. 9 mm*, MP-3550
89. Ručna bomba M75, MP-666

90. Pištolj „Tetlejac“ M57 s pripadajućom futrolom, $d = 194\text{ mm}$, $\text{cal. } 7,62\text{ mm}$ (Mirko Kajba)
91. Vježbovna kumulativna tromblonska mina, neutralizirana, $d = 385\text{ mm}$ (Mirko Kajba)
92. Minobacačka mina, neutralizirana, $v = 275\text{ mm}$, $\text{cal. } 82\text{ mm}$ (Mirko Kajba)
93. Fragment mine koji je ranio časnika Mirka Kajbu, $v = 80\text{ mm}$ (Mirko Kajba)
94. Ručna bomba M75, neutralizirana (Mirko Kajba)
95. Bajonet za jurišnu pušku M70 Zastava (jugoslavenska inačica kalašnjikova), $d = 320\text{ mm}$ (Mirko Kajba)
96. Pancir, $49,5 \times 56\text{ cm}$ (Mirko Kajba)
97. Legitimacija Zborna narodne Garde, $10 \times 6,5\text{ cm}$ (Mirko Kajba)
98. Iskaznica Zbora narodne garde – općine Đakovo, $9,5 \times 6\text{ cm}$, (Mirko Kajba)
99. Narukavna oznaka MUP-a, $11 \times 8,7\text{ cm}$ (Mirko Kajba)
100. Uniforma pripadnika MUP-a u Đakovu iz 1991. (Rudolf Đanić)
101. Uniforma ročnika JNA (Zdenko Šarčević)
102. Uniforma gardista ZNG, (kaciga, majica, prsluk, jakna, hlače), MĐ-ZDR-246, 261, 260, 249
103. Časnička uniforma pripadnika JNA, (hlače, sako, košulja, kravata), MĐ-ZDR-237, 241, 245, 244
104. Fotografije Domovinskog rata u Đakovštini, MĐ-ZDR
105. Daljinomjer, $v = 100\text{ mm}$, $d = 1125\text{ mm}$ (Udruga veterana 122. brigade HV)
106. 9K32 Strela – 2, $\emptyset = 8\text{ cm}$, $d = 1470\text{ mm}$, (Udruga veterana 122. brigade HV)
107. M80 Zolja, $\emptyset = 6,5\text{ cm}$, $d = 860\text{ mm}$ (Udruga veterana 122. brigade HV)
108. Fragment srušenog MiG-a 21 srušenog u Đakovštini (Udruga veterana 122. brigade HV)
109. Vojnička (gas) maska, $d = 32\text{ cm}$, MĐ-ZDR-377